

PRÁVNÍ ROZBOR

Právní aspekty prodlužování provozu jaderných elektráren ve vybraných evropských zemích:

1. Česká republika
2. Finsko
3. Francie
4. Litva
5. Maďarsko
6. Německo
7. Polsko
8. Španělsko
9. Švédsko
10. Švýcarsko
11. Velká Británie

Hlavní donátor projektu:

Czech Environmental Partnership Foundation – CEPF (Nadace Partnerství)
kancelář pro Českou republiku, Panská 7, 602 00 Brno
IČ: 45773521

Hlavní řešitel projektu:

Jihočeské matky

občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
stanovy sdružení registrovány Ministerstvem vnitra pod č. VSC/1-10382/92-R
se sídlem B. Smetany 19, České Budějovice, PSČ: 370 01
IČ: 45019703
E-mail: jihoceske.matky@ecn.cz, internet: www.jihoceskematky.cz

Hlavní zhotovitelé odborné právní rešerše:

Mgr. Radka Dohnalová, advokátka České advokátní komory v Praze
Mgr. František Korbel, Ph.D., advokát České advokátní komory v Praze
data shora

Obsah

I. Úvodem.....	3
II. Právní rozbor tématu ve vybraných zemích EU.....	5
1. Česká republika.....	5
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	5
Státní dozor a dohled.....	6
Závěry.....	9
2. Finsko.....	11
Státní správa.....	11
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	12
Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení.....	12
Závěry.....	15
3. Francie.....	17
Státní správa.....	17
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	18
Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení.....	18
Závěry.....	19
4. Litva.....	21
Státní správa.....	21
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	22
Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení.....	23
Závěry.....	24
5. Maďarsko.....	25
Státní správa.....	25
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	25
Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení.....	26
Závěry.....	28
6. Německo.....	29
Státní správa.....	29
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	29
Pravidla pro ukončení provozu jaderných elektráren.....	30
Závěry.....	32
7. Polsko.....	33
Státní správa.....	33
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	33
Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení.....	35
Závěry.....	37
8. Španělsko.....	38
Státní správa.....	38
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	39
Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení.....	39
Závěry.....	41
9. Švédsko.....	43
Státní správa.....	43
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	44
Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení.....	44
Závěry.....	47
10. Švýcarsko.....	49
Základní rysy právní úpravy.....	49

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení.....	49
11. Velká Británie.....	53
Státní správa.....	53
Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie.....	53
Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení.....	53

I. Úvodem

Tato právní rešerše na téma *prodlužování provozu jaderných elektráren ve vybraných zemích Evropské unie* vznikla v rámci stejnojmenného projektu občanského sdružení Jihočeské matky, který byl podpořen Nadací Partnerství.

Sdružení Jihočeské matky založili občané bydlicí v regionu kolem Jaderné elektrárny Temelín v roce 1991 v Českých Budějovicích, oficiálně bylo zaregistrováno v roce 1992. Sdružení je nepolitickou nevládní neziskovou organizací (NGO), jejímž hlavním posláním je ochrana přírody a krajiny. Sdružení je zvláště aktivní v oblasti jaderné energetiky, usiluje o nahrazování rizikových jaderných technologií a dalších zdravotně závadných provozů prosazováním alternativních zdrojů energie a omezováním nadměrné spotřeby energie orientací na úspory. V rámci své činnosti se vedle vzdělávacích, publikačních a propagačních aktivit zabývá též účastí v rozhodovacích procesech veřejné správy ve věcech jaderné energetiky.

V souvislosti s dosluhováním množství bloků jaderných elektráren v celém světě nabývá stále více na aktuálnosti otázky jejich odstavení či prodlužování provozu, příp. související otázky likvidace kontaminovaných součástí elektráren, ukládání vyhořelého jaderného paliva ad. Jde nejenom o otázky technické, ale také o složité problémy právní, které zahrnují a kombinují aspekty práva stavebního, atomového, environmentálního s dalšími prvky práva procesního včetně rozdílné úrovně zapojování veřejnosti do správních procesů, ochrany práv třetích osob, možnosti využití opravných prostředků a přístupu ke spravedlnosti vůbec.

Právní úprava prodlužování provozu jaderných elektráren postrádá výraznější jednotící linii z pozice práva mezinárodního či evropského, a zůstává proto doménou reglementace národními právními řády. Z tohoto důvodu se praxe prodlužování provozu v jednotlivých zemích Evropské unie značně liší a její reprezentativní zjištění a popis klade zvýšené nároky na jakoukoli srovnávací studii včetně této odborné právní rešerše.

Prodlužování provozu jaderných elektráren a s ním související právní otázky budou brzy důležitým tématem nejen v České republice, ale i na evropské a celosvětové úrovni. V České republice se tato problematika týká všech bloků Jaderné elektrárny Dukovany, přičemž provoz jejího prvního bloku byl prodloužen bez větší pozornosti (zřejmě nedostatečně informované či znalé) veřejnosti již v závěru roku 2005, další bloky mají být posuzovány za účelem prodloužení povolení k provozu v tomto a následujících letech v ročním taktu.

Záměrem hlavního řešitele projektu je aktivnější účast v řízení o povolení prodloužení provozu těchto bloků, popularizace celého tématu a osvěta, což by mělo vést celkově ke zkvalitňování správní aplikační praxe i k nastartování veřejné diskuse o přístupu veřejnosti či specializovaných třetích osob s odlišným zájmem na výsledku řízení do rozhodovacích procedur ve veřejné správě ohledně prodlužování provozu jaderných zařízení.

Zhotovitelům bylo již při samotném vzniku projektu zřejmé, že k zájmové problematice neexistuje dostatek souhrnných informací a relevantní informace budou muset být získávány poměrně náročně cestou individuální pomoci národních jaderných autorit (nejčastěji státních úřadů, komisí či ministerstev, které jsou v jednotlivých zemích funkční obdobou Státního úřadu pro jadernou bezpečnost). Na zpracování studie se proto podílel krom hlavních zhotovitelů tým spolupracovníků, advokátů a jazykově nadaných studentů právnických fakult v ČR, jímž tímto vyjadřujeme náš dík.

Cílem této srovnávací právní studie a cílem celého projektu je věnování pozornosti otázce prodlužování provozu jaderných elektráren i dalších souvisejících otázek a vyhotovení informačního zdroje, který může na základě praxe z jiných zemích Evropské unie poukázat na klady či nedostatky české právní úpravy, přispět k jejímu mezinárodně konvergentnímu výkladu a aplikaci. Zároveň může jít o zdroj inspirace a argumentační výbavy pro legislativu, příslušné správní orgány i pro zájmovou veřejnost či místní samosprávy, jichž se prodlužování provozu jaderných elektráren dotýká.

Tábor, březen – květen 2006

Mgr. Radka Dohnalová

Mgr. František Korbel, Ph. D.

II. Právní rozbor tématu ve vybraných zemích EU

1. Česká republika

V České republice je v současné době v provozu šest energeticky využitelných jaderných reaktorů určených k výrobě elektrické energie. První čtyři o výkonu á 440 MW jsou lokalizovány ve čtyřech blocích Jaderné elektrárny Dukovany a byly spuštěny postupně v letech 1985 – 1988, dva zbývající o výkonu á 1000 MW byly uvedeny do provozu po roce 2000 ve dvou blocích Jaderné elektrárny Temelín.

Rozhodování o samotném využití energie jádra a o úvodních povoleních (zejména o územním rozhodnutí a stavebním povolení) proběhlo u obou českých elektráren za předchozí politicko-společenské a právní situace, kdy jediným účastníkem i rozhodujícím orgánem mohl být a byl de facto stát (Československá socialistická republika).

V současné době je aktuální otázka prodloužení provozu Jaderné elektrárny Dukovany, neboť povolení k provozu jejích bloků končí postupně:

- 1. blok k 31. 12. 2005,
- 2. blok k 31. 12. 2006,
- 3. blok k 31. 12. 2007,
- 4. blok k 31. 12. 2008.

Provoz obou bloků Jaderné elektrárny Temelín je povolen do 31. 12. 2010.

Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie

Povolování provozu, příp. prodloužení provozu jaderných elektráren v ČR kombinuje zejména prvky práva stavebního, práva atomového a práva životního prostředí.

Z hlediska **stavebního zákona**¹ platí, že pravomoc stavebního úřadu se uplatňuje zejména v úvodních povolovacích procedurách a poté jeho význam slábne. Stavební úřad vydává postupně:

- územní rozhodnutí (§ 39 stavebního zákona),
- stavební povolení, příp. povolení změn stavby (§ 66 stavebního zákona),
- souhlas nezahájením zkušebního provozu (§ 84 věta 1 stavebního zákona),
- povolení prozatímního užívání ke zkušebnímu provozu (§ 84 věta 2 stavebního zákona),
- povolení užívání stavby (kolaudační rozhodnutí; § 76 stavebního zákona).

---

¹ Zákon č. 50/1976 Sb., ze dne 27. dubna 1976, o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

Územní rozhodnutí, stavební povolení a povolení prozatímního užívání ke zkušebnímu provozu bývají vázány na dobu určitou a lze je prodlužovat v zásadě za stejných podmínek, jako byly vydány (tyto fáze však nejsou předmětem naší studie). Kolaudační rozhodnutí dle českého stavebního zákona se vydává zásadně na dobu neurčitou, tj. bez omezení životnosti stavby.

Podle § 98 a násl. je stavební úřad oprávněn v průběhu užívání stavby nařídit a provést státní stavební dohled. Při něm zajišťuje mimo jiné ochranu veřejných zájmů, jakož i práv a právem chráněných zájmů právnických a fyzických osob z vlastností stavby při jejím užívání. Zjistí-li orgán státního stavebního dohledu na stavbě závadu, vyzve podle povahy věci stavebníka nebo jinou oprávněnou osobu, aby zjednal nápravu, nebo upozorní jiný odpovědný orgán, aby učinil potřebná opatření. V opačném případě může ukládat vlastníku stavby sankce, nařídit mu provedení zabezpečovacích prací nebo zahájit řízení o odstranění stavby. U běžně provozovaných staveb včetně jaderných elektráren nemá příslušný stavební úřad v zásadě žádný důvod pro právní moci kolaudačního rozhodnutí znovu přezkoumávat způsobilost stavby k jejímu užívání a nevydává žádné rozhodnutí, kterým by její provoz prodlužoval.

Prvky českého stavebního práva proto prakticky nezasahují do sledované problematiky.

Prodlužování provozu jaderných elektráren je doménou práva atomového, neboť časově omezenou platnost má právě povolení k provozu jaderného zařízení vydávané podle **atomového zákona**.²

Státní dozor a dohled

Výlučnou celostátní působnost na úseku atomového práva vykonává v ČR **Státní úřad pro jadernou bezpečnost** („SÚJB“) se sídlem v Praze.

Státní úřad pro jadernou bezpečnost
Senovážné náměstí 9
Praha 1
tel.: 221624111, fax: 221624396
www.sujb.cz

Vztah mezi Státním úřadem pro jadernou bezpečnost a ostatními orgány státní správy (např. stavebním úřadem) je relativně nezávislý. SÚJB postupuje ve své činnosti

---

2 Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů.

nezávisle na všech jiných orgánech, jeho rozhodnutí však mohou být podkladem pro rozhodování jiných orgánů. Typicky např. povolení SÚJB k provozu jaderného zařízení je podkladovým rozhodnutím pro následné povolení stavebního úřadu k provozu celé jaderné elektrárny (kolaudaci).

Právě proto však, že povolení SÚJB k provozu jaderného zařízení má na rozdíl od kolaudačního rozhodnutí omezenou platnost, dochází uplynutím doby „jaderného“ povolení k situaci, že stavba jako celek je sice nadále zkolaudována a z hlediska stavebního práva je tedy způsobilá užívání (provozuschopná), ale z hlediska atomového práva vyžaduje nové povolení k provozu. Pokud by jej ne získala, nemohla by být dále provozována jaderná štěpná reakce, což je funkční podstatou stavby jaderné elektrárny.

Základní podmínky k povolení a případnému prodloužení povolení či vydání nového povolení k provozu jaderného zařízení stanoví atomový zákon v části první (§ 1–42) a dále prováděcí předpisy vydávané Státním úřadem pro jadernou bezpečnost.³

Podle § 9 odst. 1 atomového zákona je povolení SÚJB výslovně třeba k:

- a) umístění jaderného zařízení nebo úložiště radioaktivních odpadů,
- b) výstavbě jaderného zařízení nebo pracoviště IV. kategorie,
- c) jednotlivým etapám uvádění jaderného zařízení do provozu,
- d) provozu jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie,
- e) opětovnému uvedení jaderného reaktoru do kritického stavu po výměně paliva,
- f) provedení rekonstrukce nebo jiných změn ovlivňujících jadernou bezpečnost, radiační ochranu, fyzickou ochranu a havarijní připravenost jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie,
- g) jednotlivým etapám vyřazování z provozu jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie,
- h) uvádění radionuklidů do životního prostředí,
- i) nakládání se zdroji ionizujícího záření,
- j) nakládání s radioaktivními odpady,
- k) dovozu nebo vývozu jaderných položek nebo k průvozu jaderných materiálů a vybraných položek,
- l) nakládání s jadernými materiály,
- m) přepravě jaderných materiálů a radioaktivních látek stanovených prováděcím právním předpisem; toto povolení se nevztahuje na osobu, která dopravu provádí, případně dopravce, pokud není současně přepravcem, případně odesílatelem nebo příjemcem,

---

³ Zejména vyhláška č. 309/2005 Sb., o zajišťování technické bezpečnosti vybraných zařízení, vyhláška č. 185/2003 Sb., o vyřazování jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie z provozu, vyhláška č. 318/2002 Sb., o podrobnostech k zajištění havarijní připravenosti jaderných zařízení a pracovišť se zdroji ionizujícího záření a o požadavcích na obsah vnitřního havarijního plánu a havarijního řádu, vyhláška č. 307/2002 Sb., o radiační ochraně, vyhláška č. 195/1999 Sb., o požadavcích na jaderná zařízení k zajištění jaderné bezpečnosti, radiační ochrany a havarijní připravenosti vyhláška č. 106/1998 Sb., o zajištění jaderné bezpečnosti a radiační ochrany jaderných zařízení při jejich uvádění do provozu a jejich provozu, vyhláška č. 214/1997 Sb., o zabezpečování jakosti při činnostech souvisejících s využíváním jaderné energie a činnostech vedoucích k ozáření a o stanovení kritérií pro zařazení a rozdělení vybraných zařízení do bezpečnostních tříd, vyhláška č. 146/1997 Sb., kterou se stanoví činnosti, které mají bezprostřední vliv na jadernou bezpečnost, a činnosti zvláště důležité z hlediska radiační ochrany, požadavky na kvalifikaci a odbornou přípravu, způsob ověřování zvláštní odborné způsobilosti a udělování oprávnění vybraným pracovníkům a způsob provedení schvalované dokumentace pro povolení k přípravě vybraných pracovníků.

- n) odborné přípravě vybraných pracovníků (§ 18 odst. 5),
- o) zpětnému dovozu radioaktivních odpadů vzniklých při zpracování materiálů vyvezených z České republiky,
- p) mezinárodní přepravě radioaktivních odpadů,
- r) provádění osobní dozimetrie a dalších služeb významných z hlediska radiační ochrany,
- s) přidávání radioaktivních látek do spotřebních výrobků při jejich výrobě nebo přípravě nebo k dovozu či vývozu takových výrobků.

Při posuzování podkladů a vydávání povolení postupuje SÚJB ve správním řízení, ovšem nezávisle na řízeních jiných správních orgánů a za **výhradní účasti žadatele**. Tato koncepce výhradního účastenství je ústavně i mezinárodně nanejvýš sporná, neboť vylučuje z řízení i takové osoby, které evidentně mají nebo přinejmenším mohou mít opodstatněný zájem na výsledku věci a mohou být rozhodnutím SÚJB přímo dotčeny na svých právech, právem chráněných zájmech či povinnostech. To se zřejmě přičítá článku 6 odst. 1 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁴, která zaručuje práva na spravedlivý proces a právo na „přístup k soudu“. Přestože české vnitrostátní orgány včetně Ústavního soudu doposud zastávají restriktivní účastenskou linii výkladu atomového zákona, probíhá do dnešního dne neskončené řízení před Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku o rozporu této koncepce s Úmluvou.

Rozhodnutí SÚJB povolující provoz jaderného zařízení má obsahovat přímo dle znění § 15 odst. 1 písm. d) atomového zákona **dobu**, na kterou se povolení vydává. Z toho vyplývá, že po uplynutí stanovené doby – má-li žadatel zájem o pokračování provozu – musí podstoupit opakovanou povolovací proceduru.

Podmínkou vydání povolení je:

- způsobilost k právním úkonům,
- bezúhonnost,
- odborná způsobilost,
- dokumentace požadovaná pro jednotlivé povolované činnosti,
- vlastnictví k pozemku nebo souhlas vlastníka,
- pojištění odpovědnosti za jadernou škodu,
- zajištění bezpečného nakládání s radioaktivními odpady, včetně financování tohoto nakládání.

Podmínkou vydání povolení podle § 9 odst. 1 písm. a), b) a g) je *hodnocení vlivu na životní prostředí*, jestliže tak stanoví zvláštní právní předpis. Podmínkou vydání povolení podle § 9 odst. 1 písm. f) je hodnocení vlivu na životní prostředí podle zvláštního zákona v případě, že rekonstrukce nebo jiná změna ovlivňující jadernou bezpečnost, radiační ochranu, fyzickou ochranu a havarijní připravenost jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie je spojena se zvýšením autorizovaných limitů výпустí.

Zvláštním zákonem se rozumí zákon č. 100/2001 Sb., o **posuzování vlivů na životní prostředí** (tzv. „EIA“ – Environmental Impact Assessment). Podle bodů č. 3.2–3.5 přílohy č. 1 zákona o EIA podléhají posouzení vždy:

---

4 V České republice vyhlášena pod č. 209/1992 Sb.

- zařízení s jadernými reaktory (včetně jejich demontáže nebo konečného uzavření) s výjimkou výzkumných zařízení, jejichž maximální výkon nepřesahuje 1 kW kontinuální tepelné zátěže,
- zařízení na konverzi, obohacování nebo výrobu jaderného paliva,
- zařízení určená pro zpracování vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva nebo vysoce aktivních radioaktivních odpadů,
- zařízení určená pro konečné uložení, konečné zneškodnění nebo dlouhodobé skladování plánované na více než 10 let vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva a dále radioaktivních odpadů na jiném místě, než na kterém jsou vyprodukovány.

Podmínkou vydání povolení podle § 9 odst. 1 písm. a) až g), písm. i), j), l), n) a r) je schválení programu zabezpečování jakosti pro povolovanou činnost Úřadem. Podmínkou vydání povolení podle § 9 odst. 1 písm. b) je schválení programu zabezpečování jakosti pro projektování před zahájením projekčních činností majících dopad na jadernou bezpečnost nebo radiační ochranu a schválení programu zabezpečování jakosti výstavby. Požadavky na náplň programu zabezpečování jakosti a na systém jakosti stanoví prováděcí předpis.

Podmínkou vydání povolení podle § 9 odst. 1 písm. c), d), e), f), g), k), l) a m) je schválení způsobu zajištění fyzické ochrany jaderného zařízení a jaderných materiálů Úřadem. Požadavky na způsob zajištění fyzické ochrany stanoví prováděcí předpis.

Podmínkou vydání povolení podle § 9 odst. 1 písm. c), d), e), f), g), i), j), m) a o) je schválení vnitřního havarijního plánu nebo havarijního řádu Úřadem. Požadavky na jejich obsah, včetně podrobností k zajištění havarijní připravenosti, stanoví prováděcí předpis.

Závěry

Srovnáním shora uvedených ustanovení atomového zákona se zákonem o posuzování vlivů na životní prostředí je bohužel nutno dojít k závěru, že posouzení vlivů na životní prostředí podléhá pouze:

- a) umístění jaderného zařízení nebo úložiště radioaktivních odpadů,
- b) výstavba jaderného zařízení nebo pracoviště IV. kategorie,
- g) jednotlivé etapy vyřazování z provozu jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie

a za určitých podmínek též

- f) provedení rekonstrukce nebo jiných změn ovlivňujících jadernou bezpečnost, radiační ochranu, fyzickou ochranu a havarijní připravenost jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie,

ale nikoli:

- c) jednotlivé etapy uvádění jaderného zařízení do provozu,
- d) povolení provozu ani prodloužení povolení provozu jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie,
- e) opětovné uvedení jaderného reaktoru do kritického stavu po výměně jaderného paliva.

Přestože je tedy procedura EIA jedinou možností, která v platné české právní úpravě umožňuje alespoň částečné zapojení veřejnosti do rozhodovacích procesů v oblasti jaderné

energetiky, nepoužije se právě v případech prodlužování provozu jaderných elektráren. Tuto úpravu považujeme za velice nevhodnou a měl by být vyvíjen tlak na její novelizaci. Česká právní úprava je viditelně restriktivní až nepřátelská k možnosti zapojení dotčené či dokonce širší veřejnosti do rozhodovacích procesů ve věcech atomového práva.

2. Finsko

Ve Finsku jsou v provozu čtyři jaderné reaktory, které jsou koncentrovány ve dvou jaderných elektrárnách, a produkují přibližně 27 % veškeré energie, která se zde spotřebovává. V roce 2002 parlament schválil rozhodnutí vlády o postavení dalšího jaderného reaktoru, který bude postaven u jedné z fungujících elektráren. Je to po dlouhé době první rozhodnutí jedné ze západoevropských zemí o postavení dalšího reaktoru (ostatní země mají spíše opačné tendence). K tomuto kroku se Finsko rozhodlo zejména z ekonomických důvodů, protože jaderná energie zatím vychází jako nejlevnější a také protože nechtějí být dále závislí na dovozu energie nebo paliv z jiných zemí (hlavně z Ruska) a chtějí omezit emise skleníkových plynů. Licence ke konstrukci reaktoru byla udělena v roce 2005, kdy se také začalo stavět a předpokládá se, že reaktor zahájí provoz v roce 2009. I z výše uvedeného vyplývá, že Finsko je jednou ze zemí, která je jaderné energii poměrně příznivě nakloněna.

Státní správa

Státní správu ve věcech využívání jaderné energie zajišťuje **Úřad pro radiační a jadernou bezpečnost – STUK** (Sateilyturvakeskus).

STUK - Radiation and Nuclear Safety Authority
Laippatie 4 / P.O. BOX 14
00881 Helsinki
Finland
Telephone +358 9 759 881
Telefax +358 9 759 88 500
The official e-mail address of STUK's registry : stuk@stuk.fi

STUK je řídicí orgán, výzkumné centrum a odborná organizace, jejímž cílem je chránit obyvatele a životní prostředí před škodlivými vlivy radioaktivního záření. STUK je úřadem, který patří do organizační struktury Ministerstva pro sociální záležitosti a zdraví, je však v neustálém kontaktu s Ministerstvem průmyslu a obchodu, Ministerstvem vnitra, Ministerstvem pro životní prostředí a Ministerstvem zahraničních věcí. Udržuje také téměř denní kontakt s jinými výzkumnými organizacemi, místními úřady pro péči o zdraví a také s občany. Jako úřad hlídající bezpečnost kontroluje STUK i jaderné elektrárny. Jeho činnost je rozdělena do několika oblastí. Jaderné elektrárny a jejich bezpečnost spadají do kategorie Regulace jaderné bezpečnosti. Činnost v této oblasti se opírá především o zákon o jaderných aktivitách a jeho prováděcí předpisy. STUK formuluje detailní bezpečnostní požadavky, které musí být splněny při provozu jaderné elektrárny, vydává i tzv. YVL Guides (viz výše).

Podle zákona o jaderné energii je nejvyšším kontrolním úřadem v této oblasti **Ministerstvo průmyslu a obchodu**. Dozorovým orgánem je pak podle čl. 55 právě STUK. Ten je také zodpovědný za bezpečné využívání jaderné energie. Kontroluje také, jak je zajištěna fyzická ochrana okolí, plány pro případy pohotovosti a zajištění nešíření jaderných zbraní. K provedení těchto povinností má STUK právo účastnit se procesu udělování licencí podle tohoto zákona, dohlížet na plnění povinností stanovených v licenci, ale také stanovovat

detailní požadavky týkající se bezpečnosti provozu, které musí být splněny. Dále vydává podrobná pravidla pro bezpečnost a předkládá návrhy pro obecnou úpravu. Stanovuje také kvalifikační předpoklady pro osoby pracující s jadernou energií a pak samozřejmě kontroluje, zda jsou požadavky plněny. Dále zpracovává expertízy pro jiné úřady.

Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie

Základní bezpečnostní požadavky, které musí být průběžně plněny, stejně jako udělování licencí a odpovědnost provozovatelů jaderných elektráren je upravena v **zákoně o jaderné energii** (Nuclear Energy Act – 990/1987). Zákon dále doplňuje **nařízení o jaderné energii** (Nuclear Energy Decree – 161/1988) o podrobnější ustanovení i v případě udělování licencí. Dalšími předpisy, které upravují problematiku jaderné energie, jsou **zákon o radiaci** (the Radiation Act – 592/1991) a **nařízení o radiaci** (Radiation Decree – 1512/1991), které upravují základní principy v oblasti kontroly radiačního záření, které musí být respektovány při vyrábění i používání jaderné energie.

Pro pokračující proces zlepšování bezpečnosti jaderných elektráren je základem obecná **směrnice Státní rady o bezpečnosti jaderných elektráren** a především její článek 27, který stanoví: „Zkušenosti z provozu jaderných elektráren stejně jako výsledky průzkumů o bezpečnosti mají být systematicky sledovány a vyhodnocovány. Z důvodu dalšího zvyšování bezpečnosti mají být přijímána opatření, která jsou považována za odůvodněná s ohledem na zkušenosti z provozu, výsledky výzkumů o bezpečnosti a rovněž pokrok ve vědě a technice“.

Dále Úřad pro radiační a jadernou bezpečnost (STUK) vydává tzv. YVL Guides (průvodce), který stanoví detailně bezpečnostní opatření a rady jak splnit požadavky stanovené zákonem. Tento průvodce je pravidelně měněn s ohledem na nejnovější poznatky v této oblasti.

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení

Podle zákona o jaderné energii je licence k provozu jaderné elektrárny udělována na určitou v licenci stanovenou dobu. Při rozhodování o délce platnosti licence se bere v úvahu zejména možnosti zajištění bezpečnosti po tuto dobu a také odhadovaná délka provozu jaderné elektrárny. V praxi se délka provozní licence pohybuje mezi 5 až 10 lety. První licence je udělována většinou na pět let, pak většinou na 10 let. V současnosti má jaderná elektrárna Loviisa udělenou licenci na dobu 10 let a Olkiluoto na dobu 20 let, avšak s tím, že po deseti letech bude přezkoumáno plnění bezpečnostních opatření a také zvláštních licenčních podmínek.

Finské řešení vychází z toho, že není předem určena životnost elektrárny. Předpokládá se, že technické komponenty budou udržovány, případně nahrazovány novými, aby došlo k vyrovnání se s jejich opotřebením a stárnutím, a systém, struktura i jednotlivé prvky budou modernizovány podle základního principu, uvedeného v článku 27 obecné směrnice Státní rady o bezpečnosti jaderných elektráren (viz výše). Omezení životnosti pak tedy bude vycházet spíše z takových faktorů, jakým jsou politická situace nebo ziskovost elektrárny, v případě, že by musela být provedena opatření, která by byla příliš nákladná. Podle finské

legislativy musí být při žádání o prodloužení licence splněny stejné bezpečnostní standardy jako v případě udělování licence pro provoz nové jaderné elektrárny.

Samotný proces udělování licence je upraven v zákoně o jaderné energii a prováděcí úprava je pak v nařízení o jaderné energii. Samozřejmě musí být plněny i bezpečnostní požadavky stanovené ve směrnici Státní rady o bezpečnosti jaderných elektráren. Při přípravě této úpravy byla některá ustanovení zahrnuta speciálně s ohledem na starší konstrukci existujících jaderných elektráren. Tato ustanovení se týkají ochranného a bezpečnostního systému a také omezení při různých nehodách. V praxi to znamená, že jestliže existující jaderná elektrárna není schopna splnit konstrukční nebo technické požadavky, stanovené např. v YVL Guide, musí být bezpečnostní význam této odchylky pečlivě vyhodnocen a musí být v nezbytném rozsahu přijata náhradní opatření, aby byl zajištěn další bezpečný provoz.

V případě konstrukce nové jaderné elektrárny musí před samotným udělením licence schválit projekt vláda (musí udělat tzv. zásadní rozhodnutí – decision-in-principle) a pak jej musí také potvrdit parlament. Toto řízení je poměrně dlouhé a zahrnuje několik částí. V případě prodloužování licence neprobíhá toto řízení celé, pouze jeho část týkající se komunikace s veřejností (viz dále).

Samotný proces udělování licence je upraven v kapitole pět, v člancích 16–40 zákona o jaderné energii. Podle článku 16 uděluje k provozu jaderné elektrárny licenci vláda. Podle článku 17 může být udělena pouze fyzické osobě, právnické osobě nebo úřadu z některého členského státu Evropské unie. V některých případech může být udělena i jiným osobám, to se ale netýká provozu jaderných elektráren. Podle čl.20 může být licence k provozu jaderné elektrárny udělena, jestliže jsou splněny následující předpoklady:

1. provoz jaderné elektrárny je připraven tak, že je náležitě zajištěna ochrana pracovníků, obyvatel a životního prostředí,
2. postupy přístupné žadateli o licenci týkající se nakládání s jaderným materiálem, včetně konečného uložení jaderného odpadu a odstavení jaderné elektrárny jsou dostačující a přiměřené,
3. žadatel dostatečně prověřil vhodnost a kvalifikaci obsluhujícího personálu a organizace provozu v jaderné elektrárně je odpovídající,
4. žadatel je finančně i jinak zajištěn tak, aby zajistil bezpečný provoz, který bude také v souladu s finskými mezinárodními závazky,
5. jaderná elektrárna naplňuje zásady stanovené v čl.5–7 (což je především, že provoz musí být v souladu s všeobecným prospěchem (blahem) pro společnost a jsou přijata opatření pro bezpečný provoz, včetně havarijních plánů apod.).

Provoz nemůže probíhat, jestliže Úřad pro jadernou a radiační bezpečnost (STUK) neprověří, že byla splněna všechna bezpečnostní opatření, přijaty všechny potřebné plány, bylo zajištěno, že nedojde k rozšíření jaderných zbraní a také že držitel licence je připraven k odškodnění v případě jaderné havárie. Podle čl.33 nařízení o jaderné energii musí žadatel o licenci předložit vládě písemnou žádost o udělení licence k provozu jaderné elektrárny, která musí obsahovat následující informace:

1. jméno žadatele nebo jeho firmu a jeho domicil (trvalý pobyt, sídlo),
2. umístění jaderné elektrárny,
3. zamýšlené užívání jaderného zařízení,
4. kvalitu a rozsah provozu, který bude prováděn v jaderné elektrárně,
5. informace o licenci ke konstrukci nebo o předchozích provozních licencích,

Žádost musí být dále doplněna následujícími dokumenty:

1. výpis z obchodního rejstříku dokazující, že žadatel je finský občan, právnická osoba, nadace nebo vládní úřad,
2. jestliže jde o právnickou osobu, pak také stanovы společnosti, dohody o partnerství a seznam akcionářů,
3. popis vyrovnání a dalších aktivit a opatření plánovaných pro města u jaderné elektrárny a v jeho blízkém okolí,
4. popis kvality a maximálního množství jaderného materiálu nebo odpadu, který bude vytvářen, produkován, používán nebo skladován v jaderném zařízení,
5. přehled technických i dalších provozních opatření, které zajišťují bezpečnost v jaderné elektrárně,
6. popis bezpečnostních opatření, která byla sledována a vyhodnocení splnění těchto opatření,
7. popis opatření pro zmírnění dopadu na životní prostředí,
8. označení expertíz přístupných žadateli a provozní organizaci,
9. popis plánů a postupů pro nakládání s jaderným odpadem, včetně odstavení elektrárny z provozu, ukládání jaderného odpadu a časového rozvrhu ukládání tohoto odpadu a jeho náklady,
10. popis finanční situace žadatele a plánů pro zajištění financování elektrárny a informace o očekávané produkci,
11. v případě, že jde o prodlužování licence, účetní výkazy za roky, kdy byla elektrárna provozována podle předchozí licence,
12. informace o tom jak byly dodržovány podmínky stanovené v předchozí licenci,
13. jakékoli další dokumenty požadované úřady, které licenci udělují.

Na základě podané žádosti se všemi přílohami pak vláda rozhoduje o udělení licence. Před rozhodnutím je vládě poskytnuto vyjádření STUK k navrhovanému udělení licence a rovněž stanovisko Ministerstva životního prostředí (čl. 23 zákona o jaderné energii).

Aby mohl Úřad pro radiační a jadernou bezpečnost zpracovat své vyjádření, je mu žadatel o licenci povinen předložit následující dokumenty (podle čl.36 nařízení o jaderné energii):

1. konečnou analýzu bezpečnosti v jaderné elektrárně,
2. pravděpodobnostní analýzu bezpečnosti (pro případy ohrožení, havárií apod.),
3. program kvalitního zajištění provozu jaderné elektrárny,
4. podrobné technické údaje, týkající se případů omezení provozu, které mohou mít vliv na bezpečnost, regulaci pro případy omezení provozu z důvodu nefunkčnosti části zařízení, a také stanovení podmínek pro testování složek důležitých pro bezpečnost,
5. souhrnný program pro pravidelné inspekce,
6. popis opatření pro fyzickou ochranu (osob) a pro případ pohotovosti,
7. popis opatření pro zajištění bezpečnostních opatření proti šíření jaderných zbraní,
8. administrativní pravidla pro jadernou elektrárnu,
9. program pro monitorování radiace v okolí jaderné elektrárny.

V případě prodlužování licence musí být tyto dokumenty předloženy pouze v rozsahu, ve kterém nebyly předloženy dříve. Žadatel je povinen předložit i jiné dokumenty, které budou požadovány Úřadem (STUK). Ministerstvo průmyslu a obchodu si vyžádá stanovisko k žádosti od Ministerstva vnitra, Státního oblastního úřadu a Regionálního centra pro životní

prostředí v příslušné oblasti o od Poradního výboru pro jadernou energii zřízeného podle čl. 56 odst.1 zákona o jaderné energii. Před vydáním konečného rozhodnutí musí být rovněž splněn postup stanovený v článku 13 zákona o jaderné energii (stanoví to čl. 23 zákona o jaderné energii).

Podle zmíněného článku 13 žadatel musí zpracovat podle instrukcí Ministerstva průmyslu a obchodu podrobný popis zařízení, očekávané dopady na životní prostředí a informace o bezpečnosti jaderné elektrárny. Tento popis je po kontrole Ministerstva zpřístupněn veřejnosti. Ministerstvo zajistí obyvatelům a obcím v bezprostředním okolí jaderné elektrárny, stejně jako místním úřadům možnost prezentovat své názory v písemné podobě před tím, než bude rozhodnuto. Ministerstvo také zprostředkuje veřejné shromáždění v obci, kde je umístěna elektrárna, a během tohoto zasedání musí mít veřejnost příležitost vyjádřit své názory. Názory, které byly prezentovány, pak budou předloženy vládě.

Na základě všech těchto dokumentů a stanovisek pak vláda rozhodne o udělení licence (čl.16 zákona o jaderné energii), která je – jak uvádí čl. 24 zákona – omezena na určitou dobu stanovenou v rozhodnutí.

V případě konstrukce nové jaderné elektrárny musí být provedeno řízení EIA podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí (468/94) a zpráva o něm je nezbytnou součástí žádosti o vydání tzv. zásadního rozhodnutí, které přijímá vláda a je potvrzováno parlamentem. Toto zásadní rozhodnutí je však podle zákona vyžadováno pouze pro licenci ke konstrukci jaderné elektrárny (kapitola čtvrtá čl.11 zákona), případ licence k provozu jaderné elektrárny je upraven v kapitole páté zákona, zde jde tedy už o standardní postup udělování licence, nikoli o obecné zásadní rozhodnutí vlády a proces EIA, zde tedy neprobíhá, pouze jednání s veřejností, jak bylo popsáno výše.

Jestliže bude zjištěno, že podmínky stanovené v licenci nejsou nadále plněny nebo dojde k tomu, že nejsou nadále platné nutné předpoklady, na základě kterých došlo k udělení licence, musí být provoz zastaven. Jestliže to neudělá sám provozovatel, má pravomoc k zastavení provozu jaderné elektrárny úřad STUK, ta je mu dána právní úpravou. K rozhodnutí dojde na základě analýz, které STUK pravidelně vyhodnocuje. Nejsou dány přesná čísla, jejichž nedodržení by vedlo k automatickému uzavření elektrárny, i když existují určité vnitřní normy. Záleží vždy na konkrétním případě a rozhodnutí STUK.

V případě, že by veřejnost nebyla spokojena s bezpečností elektráren, dá se předpokládat, že jejich zástupci v parlamentu spustí akci, která by vedla ke zrušení licence. Jestliže by však licence byla zrušena pouze z politických důvodů, je pak provozovatel elektrárny oprávněn požadovat odškodnění. Zrušení licence a zastavení provozu samozřejmě nezbavují provozovatele povinností, které mu jsou uloženy v licenčních podmínkách, zvláště pokud se jedná o jaderný odpad apod.

Závěry

Podle finské úpravy je tedy třeba při začátku provozu jaderné elektrárny získat souhlas vlády i parlamentu, což je velice obtížné. Dokládá to poslední případ povolení konstrukce nové jaderné elektrárny. Konkrétní povinnosti pak stanovuje státní úřad STUK, který také dále dohlíží, jak jsou plněny. Licence se udělí na určitou dobu – většinou 5 – 10 let a po

vypršení této doby musí být prodloužena. Při prodlužování licence k provozu elektrárny musí být splněna stejná bezpečnostní kritéria jako při udělování licence pro novou elektrárnu. Pokud nejsou plněny podmínky stanovené v licenci má STUK právo zastavit provoz jaderné elektrárny. Veřejnost má právo být informována a zapojovat se do rozhodovacího procesu podáváním připomínek, které se předkládají vládě jako jeden z relevantních podkladů pro rozhodnutí.

Použitá literatura a zdroje:

Nuclear Power in Finland - <http://www.uic.com.au/nip76.htm>

Pekka Salminen : *Finnish answer to NEA-enquiry*: LIFE-EXTENSION & UPGRADING;
2000 CNRA SPECIAL ISSUES

Nuclear Energy Act (990/1987) - <http://www.stuk.fi/julkaisut/maaraykset/enGB/lainsaadanto/>

Nuclear Energy Decree (161/1988)

www.stuk.fi (informace o úřadu)

3. Francie

Ve Francii je celkem 19 jaderných elektráren s instalovaným počtem 58 reaktorů (v každé elektrárně 2-6, z toho 34 reaktorů o výkonu 900 MW, 20 reaktorů o výkonu 1300 MW a 4 reaktory o výkonu 1.450 MW). 45 reaktorů (celkem 50.000 MW) bylo postaveno v letech 1979–1990, 8 reaktorů (celkem 10.000 MW) bylo postaveno v letech 1990–2000. 34 reaktorů o výkonu 900 MW je v provozu již 23 let, 20 reaktorů o výkonu 1.300 MW funguje 17 let. Průměrně 75–78 % celkové výroby elektrické energie ve Francii je dodáváno z jaderných elektráren.

Státní správa

Státní správu ve věcech jaderné energetiky ve Francii vykonává především **Úřad pro jadernou bezpečnost**, obdoba českého SÚJB. Ten vznikl na základě vyhlášky č. 255/2002 doplňující vyhlášku 1272/1993. Úřad v sobě od roku 2003 spojil odpovědnost za kontrolu bezpečnosti jaderných technologií a bezpečnosti při přepravě jaderného materiálu, kterou do té doby nesl Ministr pro životní prostředí a Ministr průmyslu, odpovědnost za kontrolu radiace, kterou do té doby nesl Ministr zdravotnictví, a lokální kontrolu, kterou původně prováděly decentralizované vládními instituce.

Vyhláška č. 255/2002 z 22. 2. 2002 mimo jiné ustanovila Všeobecné ředitelství pro jadernou bezpečnost a jeho pravomoci v článku 2. Mezi tyto patří stanovení limitů pro jaderná zařízení a pro přepravu jaderného materiálu a jejich kontrolu, provádění kontrol jaderných zařízení, poskytování informací veřejnosti, sledování celkového vývoje ve Francii i v zahraničí.

Další institucí, jejíž působnost do jisté míry souvisí s využíváním jaderné energie, je Parlamentní komise pro technologické a vědecké možnosti, která byla ustanovena zákonem č. 609/1983, a mezi její hlavní povinnosti patří podávání informací Parlamentu podstatných pro jeho rozhodování v záležitostech vědy a techniky, a to jak ve Francii, tak i v zahraničí.

Dále existuje ve Francii několik poradních orgánů:

- Rada pro jadernou bezpečnost a informovanost – byla zřízena vyhláškou 137/1987 a je odpovědná za informovanost veřejnosti a médií v oblasti jaderné bezpečnosti (více podrobností o informační politice viz. Dokument o jaderné bezpečnosti a ochraně před ozářením ve Francii, kapitola 6, <http://asn.gouv.fr>),
- Interministerská komise pro jaderné technologie – zřízena vyhláškou 1228/1963 a zpracovává návrh vyhlášek v oblasti jaderné technologie,
- Francouzská komise pro veřejné zdraví – zodpovídá se ministru zdravotnictví a zpracovává návrhy vyhlášek v oblasti zdraví.

Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie⁵

S využíváním jaderné energie souvisí ve francouzském právním řádu více předpisů z různých oblastí práva. Lze mezi ně řadit:

- **zákon o veřejném zdraví** (Code de la santé publique) – uvádí v život některé z dále uvedených principů; stanovuje pravomoci ministra zdravotnictví v oblasti radiační ochrany,
- **zákoník práce** (Code du travail) – provádí nařízení EUROATOMU; upravuje pracovní podmínky lidí, kteří na svém pracovišti přicházejí do styku s radiací,
- **zákon o životním prostředí** (Code de l'environnement) – stanovuje další z níže uvedených principů, resp. zásad při využívání jaderné energie a upravuje také právo veřejnosti na informace,
- **zákon o modernizaci a rozvoji veřejné elektrické sítě** - ze dne 2. 2. 2000,
- **zákon o boji s odpady do atmosféry a ostatními** – ze dne 2. 8. 1961.

Samotnou regulaci jaderné energetiky provádí prováděcí vyhlášky a výnosy. Dostupné jsou na stránkách jednotlivých ministerstev (www.gouv.fr), z nichž pro účely této studie vyjímáme zejména:

- vyhláška č. 63-1228 – ze dne 11.11.1963 upravující provoz jaderných zařízení,
- vyhláška č. 75-306 – ze dne 28.4.1975 upravující ochranu pracovníků před ozářením,
- vyhláška č. 77 – 1141 – ze dne 12.10.1977 upravující ochranu životního prostředí,
- vyhláška č. 96-978 – ze dne 31.10.1996 upravující pravomoci Komisarátu pro atomovou energii (později jedna ze složek, ze kterých vznikl Úřad pro jadernou bezpečnost),
- vyhláška č. 2000 – 933 – ze dne 19.září 2000 povolující Electricité de France instalaci nového typu reaktoru EL – 4D,
- vyhláška č. 2002-255 – ze dne 22.2.2002 ustavující Úřad pro jadernou bezpečnost,
- vyhláška č. 2006-147 – ze dne 9.2.2006 povolující Electricité de France spuštění nového reaktoru typu EL – 4D,
- výnos z 10.8.1984 upravující požadavky na kvalitu projektů a realizace jaderných zařízení,
- výnos z 31.11.1999 upravující limity pro škodliviny z jaderných zařízení.

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení

Jakékoli provozování jaderné energetiky, resp. vůbec používání jaderných technologií včetně eventuálního prodlužování provozu jaderných elektráren podléhá následujícím základním principům:

- **Odpovědnost:** Odpovědnost provozovatelů se projevuje v Zákoně o životním prostředí v aplikaci principu „znečišťovatel platí“.

---

⁵ Veškeré níže uvedené materiály lze nalézt v originálním znění na stránkách www.legifrance.gouv.fr.

- **Přínosnost:** Základní princip oprávnění použití jaderné technologie je uveden v Zákoně o veřejném zdraví: *Jaderná technologie může být použita pouze v tom případě, pokud její zdravotní, sociální, ekonomické a vědecké přínosy vyrovnají riziko ozáření radiací.*

- **Optimalizace:** Princip optimalizace je opraven v Zákoně o veřejném zdraví a konstatuje: *Vystavení člověka radioaktivnímu záření jako důsledku použití jaderných technologií musí být tak malé jak je jen možné rozumně dosáhnout vzhledem ke stávajícím technologickým, ekonomickým a sociálním faktorům, a vzhledem k cíli léčby, který má být dosažen.*

- **Prevence:** Zákon o životním prostředí zavádí princip předcházení a napravování škod vzniklých na životním prostředí použitím zejména u zdroje ohrožení nejlepších možných technologií dosažených za ekonomicky přijatelných nákladů. Princip prevence, který i když neumožňuje získat absolutní jistotu bezpečnosti, požaduje ve světle nových vědeckých poznatků zavádět nejbezpečnější možné technologie a postupy, které jsou dosaženy za ekonomicky přijatelných nákladů.

- **Omezení:** Zákon o veřejném zdraví stanovuje, že míra ozáření člověka v souvislosti s užitím jaderné technologie nesmí být vyšší než míra stanovená předpisy, vyjma použití pro medicínské účely.

- **Spoluúčast:** Právo na informace zahrnuje Zákon o životním prostředí, a také Zákon o přístupu k veřejnoprávním dokumentům z 17.7.1978 doplněný Zákonem o občanských právech a jejich uplatnění ve státní moci ze dne 12.4.2000. Zahrnuje právo veřejnosti na informace o událostech v jaderném zařízení nebo během dopravy radioaktivního materiálu, o únicích z jaderného zařízení, ať již běžných nebo mimořádných.

Závěry

Francouzské elektrárny nemají stanovenou povolenou dobu fungování. Bezpečnost provozů je ověřována pravidelnými kontrolami po uplynutí 10 let provozu a také mimořádnými kontrolami nařízenými ministerstvem, které může kontrolu nařídit kdykoliv během chodu elektrárny; toto upravuje Zákon o modernizaci a rozvoji veřejné elektrické sítě ze dne 2.2.2000.

Pravidelné přezkoušení je opakováno každých 10 let a podrobně zkoumá veškeré bezpečnostní požadavky. Tento bezpečnostní a technologický rámec se stále spolu s rozvojem vědy rozšiřuje. Elektrárna je nucena vyhovět novým standardům, jak v oblasti technologické, tak v oblasti odbornosti lidských zdrojů. Je samozřejmě zcela v souladu se shora uvedenými principy, že by mělo být zařízení modernizováno. Každá změna však prochází stejným schvalovacím procesem, jako schválení nového provozu, a to včetně účasti veřejnosti.

Bezpečnost jaderného provozu ověřuje a dozírá na ni kontinuálně za stát Úřad pro jadernou bezpečnost, který také vydává licence k provozu na základě vyhlášky č. 1228/1963, která provádí zákon č. 842/1961. Za poskytování informací je odpovědná Rada pro jadernou bezpečnost a také samotný Úřad pro jadernou bezpečnost.

Použitá literatura a zdroje:

Dokument o jaderné bezpečnosti a ochraně před ozářením ve Francii (vydáváno Úřadem pro jadernou bezpečnost) - <http://asn.gouv.fr>, dále např. www.nea.fr, www.iaea.org, www.cea.fr, www.asn.gouv.fr, www.service-public.fr, www.legifrance.gouv.fr.

4. Litva

Pobaltská republika, bývala součástí Sovětského svazu, od roku 2004 členský stát Evropské unie. V současné době je na území Litevské republiky činná pouze jedna jaderná elektrárna – Ignalina jaderná elektrárna (INPP). Tato elektrárna sestává ze dvou jednotek spuštěných v prosinci 1983 a srpnu 1987. Obě jednotky jsou sovětskými návrhy – reaktory RBMK1500 a liší se od RBMK-1000 provozovaných v Rusku a na Ukrajině nejen vyšší nominální hladinou výkonu, ale také několika zlepšenými bezpečnostními rysy, jedním z nich je Systém lokace nehod (ALS) Accident Localisation System. Od roku 1993 je Litva držitelem světového prvenství v podílu energie vyprodukované v jaderné elektrárně k energii pocházející z ostatních zdrojů, kdy tento podíl činil 88.1 procent veškeré v zemi vyrobené elektrické energie.

Státní správa

Státní správu ve věcech využívání jaderné energie zajišťuje zejména **Státní inspektorát jaderné bezpečnosti**.

Valstybinė atominės energijos saugos inspekcija (VATESI)

(Státní inspektorát jaderné bezpečnosti)

Sídlo - 12 A.Gostauto St., Vilnius, LT - 01108, Litva,

tel.:(370~5) 262 41 41, fax:(370~5) 261 44 87

www.vatesi.lt

VATESI je obdobou českého Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Jeho hlavním úkolem je dohled nad dodržováním podmínek aktivace, provozu a ukončování provozu jaderných zařízení na území Litevské republiky. Tento hlavní úkol je členěn na dohled nad:

- bezpečností v jaderné elektrárně Ignalina a dalších jaderných zařízeních,
- nakládáním s radioaktivním odpadem v jaderných zařízeních,
- bezpečným použitím jaderných materiálů,
- ochranou jaderných zařízení, nukleárních a radioaktivních materiálů použitých při získávání jaderné energie,
- státní dohled nad radiační ochranou v Ignalinské jaderné elektrárně a dalších jaderných zařízeních.

VATESI dále uděluje licence pro provoz nukleárních zařízení a vydává opatření ovlivňující provoz jaderných zařízení a v případě hrubých porušení předpisů, má právo pozastavit provoz jaderného zařízení.

Struktura VATESI

Ústředním orgánem VATESI je rada, která především dohlíží nad činností inspektorátu, spolupracuje s vládou při formování strategie jaderné bezpečnosti a řeší otázky přednesené ředitelem a členy rady.

Jednotlivé činnosti státního inspektorátu jsou zajišťovány úkolovými sekcemi

Sekce dohlížející na evidenci materiálů provádí evidenci a kontrolu jaderných materiálů, dohlíží na ochranu jaderných materiálů a jaderných zařízení, účastní se kontroly exportu, dovozu a tranzitu komodit použitých a použitelných v jaderných zařízeních, spolupracuje s IAEA, dalšími mezinárodními orgány a obdobnými orgány v dalších zemích, které provádějí státní dohled jaderných materiálů a koordinuje aktivity litevských státních institucí s mezinárodními organizacemi.

Licenční sekce stanoví podmínky pro udělování licencí pro provoz jaderných zařízení a jejich bezpečnostní systémy, formou předpisů a nařízení formuje a řídí bezpečnost jaderné elektrárny Ingalina, posuzuje spolehlivost bezpečnostních soustav v jaderném zařízení a připravuje podmínky pro licencování dalších nukleárních aktivit.

Sekce „působící v terénu“ plní přímý dozor v jaderném zařízení, prošetřuje bezpečnostní systémy a dohlíží nad průběhem technologických procesů a oprav.

Sekce pro odstavení z provozu a radiační ochranu provádí kontrolu likvidace radioaktivního odpadu, povoluje skladování použitého paliva, ovládá úroveň připravenosti jaderné elektrárny pro případ krize, oznamuje mezinárodním organizacím a okolním státům vznik jaderných havárií.

Bezpečnostní sekce provádí recenze zprávy bezpečnostní analýzy, kontroluje dostatečnost softwaru užívaného pro bezpečnostní analýzu, sleduje opotřebení reaktorů.

Informační sekce zabezpečuje informační, zákonné a finanční aktivity, a poskytuje ekonomické služby.

Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie

Zásadní právní normou je **zákon o jaderné energii** ze dne 14 listopadu 1996, publikovaný v litevské sbírce zákonů pod číslem Ne.I 1613. Dnes platný ve znění ze dne 7. července 1999.

Zákon o jaderné energii je členěn na čtrnáct kapitol následovně:

1. Obecná ustanovení
2. Vliv na provozování jaderných zařízení
3. Státní dohled nad jadernou bezpečností, ochrana jaderných zařízení, evidence a kontrola jaderných materiálů
4. Základní licenční podmínky v jaderné energetice
5. Zvláštní podmínky pro projektování a konstrukce jaderných zařízení
6. Provoz jaderných zařízení
7. Dovoz a vývoz jaderného zařízení a materiálu
8. Doprava a uskladnění jaderného materiálu
9. Ochrana jaderných zařízení
10. Předcházení jaderným neštěstím a monitoring jejich následků
11. Odpovědnost za škodu způsobenou jaderným zařízením
12. Hospodářské a finanční podmínky pro zajištění provozu jaderných zařízení

13. Vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli v oboru jaderné energie
14. Mezinárodní vztahy a účinnost zákona

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení

Z uvedeného výčtu je k tématu prodlužování životnosti jaderných elektráren třeba poukázat zejména na kapitoly 2 až 4, v nichž jsou stanoveny podmínky činnosti jednotlivých institucí při povolování výstavby jaderných zařízení, schvalování licencí k jejich provozu a odstavení jaderných zařízení z provozu.

Kompetence jsou rozloženy mezi parlament, vládu resp. jednotlivá ministerstva a Státní inspektorát jaderné bezpečnosti.

Jelikož podle kapitoly I. čl. 5 odst. 1. mohou být jaderné elektrárny vlastněny pouze státem, tento má rovněž rozhodující vliv na jejich fungování.

Podle čl. 6 odst. 1. oprávněným k přijetí rozhodnutí o výstavbě jaderné elektrárny, aktivaci dalšího jaderného reaktora a zastavení provozu jaderné elektrárny je pouze parlament *formou zákona* na návrh vlády. Přímé řízení a dohled nad získáváním energie z jaderných zdrojů je podle čl. 8 zákona rozděleno mezi vládu, ministerstvo hospodářství a místní správní orgány, do jejichž kompetence spadá zdravotní ochrana a monitoring zóny jaderného zařízení.

Vláda v rámci své kompetence stanoví rovněž způsob udělování licence k provozování jaderných zařízení. Tuto licenci pak za podmínek stanovených vládou uděluje Státní inspektorát jaderné bezpečnosti.

Vláda je podle zákona povinna při tvorbě návrhu zákona týkajícího se zřízení jaderné elektrárny, zapojení dalšího reaktoru nebo odstavení elektrárny z provozu vzít v souladu s čl. 8. odst. 2 při svém rozhodování v úvahu:

- 1) ekonomické a veřejné potřeby;
- 2) hlavní charakteristiky použití přírodních zdrojů a dopad na přírodní prostředí;
- 3) zabezpečení jaderné bezpečnosti a radiační ochrany;
- 4) názor územní samosprávy, v jejímž území má být zamýšlené jaderné zařízení umístěno.

Ministerstvo hospodářství má mezi jinými zákonem stanovený úkol organizovat navrhování zvláštního projektu pro volbu místa pro novou jadernou elektrárnu nebo další státní jaderná zařízení, zkoumá několik alternativních míst a po schválení detailního situačního plánu, postupuje v souladu s právními předpisy v získávání pro veřejné potřeby místa pro budování jaderné elektrárny nebo další státní jaderná zařízení.

Místním správním orgánům je zákonem zaručena účast při kontrole aktivit jaderných elektráren a jiných jaderných zařízení, pro které byly stanoveny bezpečnostní zóny, právo kontroly souladu jaderného zařízení s požadavky krajiny a stavebního práva a rovněž z požadavky ochrany životního prostředí a zdraví, účasti v řízení o stavbě, rekonstrukci nebo odstavení z provozu jaderných zařízení v jejich území.

Významnou roli v procesu povolování chodu nebo odstavení z provozu jaderných elektráren hraje výše uvedený *Státní inspektorát jaderné bezpečnosti* (VATESI), kterému zákon čl. 12 svěřuje kontrolní a dozorčí činnost nad jadernými zařízeními na území Litvy. Tato funkce je vykonávána jak výlučnou kompetencí VATESI k udělování licencí, tak možností přímého zásahu VATESI do fungování jaderného zařízení. Působnost inspektorátu je vymezena v čl. 14 zákona, z něhož je nutno zejména poukázat na kompetenci schvalovat společně s ministerstvem životního prostředí technické předpisy týkající se návrhu a konstrukce jaderných zařízení, schvalovat standarty a pravidla pro činnost jaderných zařízení a uskladnění radioaktivních materiálů použitých v jaderných zařízeních, udělovat licence k zahájení provozu jaderného zařízení, jeho změny a ukončení a licence pro navrhování, stavbu, provoz a hodnocení bezpečnosti jaderných zařízení a jejich systémů, a k jiným činnostem souvisejícím s bezpečným provozem v jaderných zařízeních. Inspektorát je rovněž ze zákona povinen informovat sdělovací prostředky o záření a bezpečnostní situaci v jaderných zařízeních, provádět průzkumy týkající se jaderné bezpečnosti a jejich výsledky předkládat vládě, místním úřadům a orgánům jichž se týkají.

Zákon blíže neurčuje, zda licence k provozování jaderných zařízení jsou poskytovány na dobu neurčitou nebo dobu určitou, a tedy zda po vypršení platnosti licence je možno žádat o její prodloužení a za jakých podmínek k tomuto prodloužení dochází.

Závěry

Z uvedeného výčtu zákonných oprávnění a povinností lze jednoznačně dovodit, že zásadní úlohu v procesu povolování provozu a tedy i jeho prodloužování mají ustavní činitelé jako vláda a parlament, a Státní inspektorát jaderné bezpečnosti. Nezanedbatelnou úlohu plní rovněž orgány místní správy, jak toto vyplývá z výše uvedeného výčtu jejich oprávnění. Zákon tedy neuděluje přímá práva účasti žádným zainteresovaným organizacím, tyto k dosažení svých cílů mohou využít pouze vlivu na orgány, které mají přímý vliv svěřený jim zákonem.

5. Maďarsko

Středoevropská republika s 10,1 milióny obyvatel. Od roku 2004 členský stát Evropské unie. V současné době je na území Maďarské republiky činná jaderná elektrárna Paks - jaderná elektrárna Co. Ltd. Tato elektrárna je jedním z hlavních zařízení produkujících elektrickou energii v Maďarsku. Umístěná je u města Paks, operátor PA Rt., typ.VVER - 440/213, kapacita: 4x460 MW. Byla uvedena do provozu v roce 1976.

Státní správa

Státní správu ve věcech využívání jaderné energie zajišťuje maďarský státní Úřad atomové energie.

Országos Atomenergia Hivatal (HAEA)

(Úřad atomové energie)

Adresa: 1036 Budapešť, Fenyves Adolf u. 4.

Adresa: 1539 Budapešť, Pf.: 676.

Telefon: +36 - 1 - 436 -4800 Fax: +36 - 1 - 436 -4843

haea.gov.hu

HAEA je obdobou českého Státního úřadu pro jadernou bezpečnost a jeho hlavním úkolem je dohled nad využíváním zdrojů jaderné energie a spolupráce regulace související se zabezpečením mírového využití jaderné energie. Dále je HAEA koordinátorem a organizátorem veškerých aktivit souvisejících s informačními kampaněmi týkajícími se jaderné bezpečnosti a využití jaderné energie. Mezi základní regulační aktivity HAEA spadá udělování licencí. Tato kompetence HAEA je striktně řízená právní úpravou. Podmínkou udělení licence je provedení důkladné bezpečnostní analýzy. Splnění všech podmínek pro vydání licence musí být prokázáno zájemcem o licenci v průběhu bezpečnostní analýzy. HAEA má výlučnou pravomoc k udělování mezi jinými i licencí pro vznik, instalaci, uvedení do provozu, prodloužení provozu, řízení, modifikaci a odstavení z provozu jaderného zařízení. Jak vyplývá z uvedeného výčtu pro souhlas s prodloužením provozu jaderného zařízení je nutno získat licenci udělenou úřadem.

Úřad jedná nezávisle pod dohledem ministra, který je k tomuto jmenován ministerským předsedou. Úřadu je složen z nezávislých jednotek, z nichž mezi nejdůležitější patří Ředitelství pro jadernou bezpečnost (NSD) a Ředitelství pro nukleární a radioaktivní materiály. Druhou instancí je ve všech administrativních záležitostech generální ředitel. V souladu se zákonem o atomové energii je za účelem zabezpečení vědecké základny pro bezpečné využití jaderné energie zřízeno Vědecké zastupitelstvo, které je složeno z 12 členů, kteří dohlížejí na práci ministra určeného k dohledu nad působností úřadu.

Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie

Zásadní právní normou je **zákon o jaderné energii** ze dne 10. prosince 1996, publikovaný v maďarské sbírce zákonů pod číslem Akt CXVI/1996.

Zákon o jaderné energii je členěn na sedm kapitol následovně:

1. Obecné zásady
2. Regulace a kontrola
3. Zásady udělování licencí a licenční řízení
4. Zásady prevence nepředvídaných událostí a eliminace jejich důsledků
5. Odpovědnost za škodu a podmínky náhrady škody způsobené provozem jaderného zařízení
6. Ústřední jaderný finanční fond
7. Zvláštní a závěrečná ujednání

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení

Maďarský zákon o jaderné energii svěřuje článkem 6 do rukou vlády odpovědnost za kontrolu a dozor bezpečné aplikace atomové energie, přičemž tento úkol vlády je plněn prostřednictvím HAEA a příslušných ministerstev v rozsahu stanoveném zákonem. Uvedení nového jaderného zařízení do provozu vyžaduje schválení parlamentu, z čehož lze dovodit, že prodloužení životnosti stávajícího zařízení takovéto schválení nevyžaduje (čl. 7 odst.2). Je třeba podotknout, že zákon nerozlišuje o jaké jaderné zařízení se jedná, z čehož lze usuzovat, že uvedení do provozu každého jaderného zařízení bude vyžadovat souhlas parlamentu.

Konečné rozhodnutí náleží HAEA a toto rozhodnutí vydané v souladu se zákonem nemůže být změněno dozorcím orgánem (ministrem k tomuto pověřeným předsedou vlády; čl. 8. odst.1). Bez ohledu tedy na skutečnost, zda se jedná o uvedení do provozu nového zařízení nebo prolongaci funkce stávajícího zařízení rozhodující vliv má v konečné fázi HAEA. Hlavní rozhodovací činnost HAEA je vykonávána prostřednictvím udělování licencí k jednotlivým činnostem souvisejícím s využíváním jaderné energie. V souladu s ustanovením čl. 14 odst. 1 licence může být udělena na dobu neurčitou nebo na dobu určitou. Je-li licence udělena na dobu určitou, může dojít k jejímu prodloužení na základě žádosti žadatele. Rozsah činností, k nimž je vyžadována licence HAEA, je uveden v čl. 17 odst. 2. zákona. Co se týče samotného procesu udělování licence a jejího prodlužování, je zde významná součinnost a vyjádření jednotlivých státních orgánů a ministerstev, jejichž výčet je obsažen v čl. 19 odst. 2 zákona. Každý z uvedených orgánů buď sám, anebo prostřednictvím organizace k tomuto určené je povinen posoudit vliv předmětné jaderné aktivity ve vztahu k následujícím záležitostem:

- ministr vnitra prostřednictvím organizace zřízené na základě zvláštního zákona k požární ochraně, bezpečnosti, civilní obraně a schopnosti reakce v případě jaderného neštěstí,
- ministr zemědělství prostřednictvím organizace zřízené na základě zvláštního zákona k potravinám, rostlinstvu, zoohygieně a ochraně půdy,
- ministr průmyslu, obchodu a turistiky prostřednictvím organizace zřízené na základě zvláštního zákona ke geologickému uspořádání,

- ministr dopravy, komunikace a vodohospodářství prostřednictvím organizace zřízené na základě zvláštního zákona k využití vodních zdrojů, ochrany pitné vody a zajištění prevence poškození vodních zdrojů,
- ministr pro ochranu životního prostředí a regionální rozvoj prostřednictvím organizace zřízené na základě zvláštního zákona k ochraně životního prostředí a ochrany přírody,
- ministr zdravotnictví prostřednictvím organizace zřízené na základě zvláštního zákona k ochraně zdraví a k ochraně před následky záření,
- příslušný stavební úřad k hlavním záměrům územního plánování a stavebním podmínkám,
- předseda báňského úřadu k otázkám vztahujícím se těžbě surovin.

Navíc v čl. 20 odst. 1 zákona svěřuje ministerstvu zdravotnictví zvláštní kompetenci k dozorování činností uvedených v tomto článku, tj. zejména provádění stavebních činností, uvedení do provozu, způsobu likvidace odpadů, dozorování organizace zajišťující ochranné služby, hygieny, zpracování informací za účelem ochrany obyvatelstva apod.

Zákon tedy nevyžaduje provedení správního řízení o posouzení vlivu jaderného zařízení na životní prostředí, a toto řízení je v podstatě nahrazeno posuzováním tohoto vlivu jednotlivými v zákoně vymezenými orgány bez účasti veřejnosti.

Čl. 34 až 37 zákona se zabývá právy a povinnostmi vztahujícími se k třetím osobám, zejména vyvlastněním a ochrannou zónou kolem jaderného zařízení. Zákon stanoví, že v ochranné zóně mohou být omezena práva k výstavbě, užívání zemědělské půdy, vody a další. Jestliže omezující nařízení nebo zákaz brání řádnému uplatňování vlastnického práva může být majetek vyvlastněn.

Prodlužování licencí k provozu jaderných zařízení se zabývá rovněž nařízení vlády č. 89/2005 o požadavcích týkajících se bezpečnosti jaderných zařízení a souvisejících jaderných aktivitách. Z tohoto nařízení je nutno poukázat na čl. 6 zabývající se procesem prodlužování oprávnění. Dle odstavce 1 tohoto článku je držitel licence povinen oznámit záměr prodloužení licence nejpozději čtyři roky před vypršením platnosti licence. Toto oznámení musí být adresováno HAEA. Spolu s tímto oznámením musí být předložen projekt naložení s jaderným zařízením po uplynutí platnosti licence, tj. jakým způsobem bude zařízení provozováno v prolongované lhůtě. Podle odst. 2) čl. 6 je HAEA povinna dohlížet na splnění podmínek programu a jeho zavádění do praxe. V případě, že HAEA zjistí pochybení ze strany žadatele nebo že jím navržený program neuspokojuje technické požadavky na provoz zařízení nebo není řádně implementován, vyzve jej aby tyto nedostatky odstranil. V případě, že držitel licence nedodrží pokyny HAEA nebo neodstraní vady programu před vypršením platnosti licence, HAEA další licenci neudělí. Odst. 3 zmíněného článku uvádí, že prodloužení provozu je možné pouze na základě vydání nové licence. Nová licence je vydávána na základě inspekce provedené HAEA, jejímž účelem je zjištění splnění podmínek pro činnost jaderného zařízení a pro vydání nové licence. Jak už toto bylo uvedeno výše, je

k prodloužení platnosti licence nutno získat opět vyjádření jednotlivých orgánů vyjmenovaných v čl. 20 zákona o jaderné energii, když se jedná o novou licenci.

Závěry

Z uvedeného výčtu kompetencí jednotlivých státních orgánů a organizací je nutno vyvodit závěr, že ve fázi udělování licence k provozu jaderného zařízení, popř. její prolongace *je vyloučen přímý vliv zainteresovaných osob, popř. orgánů místní samosprávy*. Tento vliv však nelze vyloučit ve fázi získávání jednotlivých vyjádření podle čl. 19 odst. 2 zákona, popř. při uplatňování práv účastníků stavebního řízení.

6. Německo

Německo je zemí, jež se rozhodla zásadně omezit využívání jaderné energie a definitivně ukončit výrobu elektřiny v jaderných elektrárnách. K právnímu zakotvení tohoto politického rozhodnutí došlo **zákonem o řádném ukončení užívání jaderné energie pro komerční výrobu elektřiny** ze dne 22. 4. 2002⁶, který vstoupil v platnost dne 27. 4. 2002 a novelizoval **zákon o mírovém využití jaderné energie a ochraně před jeho nebezpečím (atomový zákon)** z roku 1959.⁷ Tato novela znemožňuje udělení povolení k výstavbě a provozu nových zařízení k štěpení jaderného paliva ke komerční výrobě elektřiny a zároveň zakotvuje pravidla pro postupné ukončení provozu všech těchto jaderných zařízení.

Státní správa

Ústředním spolkovým orgánem, do jehož kompetence spadá i bezpečnost v oblasti využívání jaderné energie, je Spolkové ministerstvo životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti (Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit – BMU, www.bmu.de). Ministerstvo v oblasti provozu jaderných elektráren uděluje souhlas k převodu množství energie, které může jaderná elektrárna do definitivního ukončení svého provozu ještě vyrobit (viz níže).

Spolkový úřad pro ochranu před zářeními (Bundesamt für Strahlenschutz) je vědeckotechnický vrchní spolkový úřad, který plní úkoly spolku na úseku ochrany před zářeními, jaderně technické bezpečnosti, přepravy a přechovávání jaderného paliva a konečného uskladňování radioaktivních odpadů. Do kompetence tohoto úřadu spadá např. povolování přepravy a uchovávání jaderného paliva. Z pohledu zkoumané problematiky je významná příslušnost tohoto úřadu k přijímání informací od jednotlivých jaderných elektráren o vyrobeném množství energie a jejich zveřejňování.

Naprostá většina úkolů státní správy v oblasti jaderné bezpečnosti je z pověření spolku prováděna spolkovými zeměmi, neboť ty jsou příslušné k plnění všech úkolů, které nejsou výslovně svěřeny spolku. Úřady jednotlivých spolkových zemích, jež jsou určovány zemskými právními předpisy, tak mj. vydávají povolení ke zřízení, provozování a změně zařízení k výrobě nebo zpracování jaderného paliva a vykonávají nad těmito zařízeními dohled.

Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie

---

6 Gesetz zur geordneten Beendigung der Kernenergienutzung zur gewerblichen Erzeugung von Elektrizität

7 Gesetz über die friedliche Verwendung der Kernenergie und den Schutz gegen ihre Gefahren (Atomgesetz)

Nejvýznamnějším právním předpisem týkajícím se řešené problematiky je již výše zmíněný **zákon o mírovém využití jaderné energie a ochraně před jeho nebezpečím (atomový zákon)** ze dne 23. 12. 1959, ve znění pozdějších předpisů.

K atomovému zákonu byla vydána celá řada prováděcích předpisů, z nichž je nutné zmínit především nařízení o řízení při povolování zařízení dle § 7 atomového zákona⁸, které upravuje proces vydávání povolení ke zřízení, provozu, uzavření a odstranění jaderných zařízení.

Podrobný přehled právních předpisů z oblasti využívání jaderné energie lze nalézt na internetových stránkách Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti.⁹

Pravidla pro ukončení provozu jaderných elektráren

Jak již bylo uvedeno, platnou právní úpravou jsou stanovena pravidla ukončení komerční výroby elektřiny v provozovaných jaderných elektrárnách.

Stanovení okamžiku ukončení provozu jaderných elektráren vychází z dohody mezi německou vládou a provozovateli jaderných elektráren o tom, že celková doba komerčního provozu jaderné elektrárny činí zpravidla 32 kalendářních roků. Tato celková doba byla následně pro každou jednotlivou elektrárnu přepočítána na množství energie, které za dobu svého provozu může vyrobit. Výsledkem toho je, že pro každou elektrárnu je v příloze č. 3 atomového zákona stanoveno zbývající množství elektřiny v terrawatthodinách, které může od 1. 1. 2000 ještě vyrobit (Reststrommengen). Jakmile jaderná elektrárna stanovené zbývající množství elektřiny vyrobí, oprávnění k jejímu provozu zaniká a zákonem předepsaným způsobem musí dojít k jejímu definitivnímu uzavření. Tímto způsobem je tedy omezena doba provozu jaderných elektráren v Německu, a to přímo zákonem.

Jak vyplývá z výše uvedeného, okamžik ukončení provozu jaderných elektráren v Německu není stanoven pevným datem jednotně pro všechny elektrárny, ale u každé jaderné elektrárny je jiný v závislosti na době jejího uvedení do komerčního provozu. Lze ho pouze odhadnout dobou 32 let od okamžiku zahájení komerčního provozu konkrétní jaderné elektrárny. Přesná zbývající doba provozu konkrétní jaderné elektrárny je pak závislá na množství vyrobené energie, a k jejímu prodloužení tak může dojít např. v důsledku neplánovaných odstávek či jiných omezení, z důvodu kterých nelze elektřinu v předpokládaném množství vyrábět.

Atomový zákon navíc připouští, aby došlo k **převodu přiděleného množství elektřiny, resp. jeho části mezi jednotlivými jadernými elektrárnami, čímž může v podstatě dojít k prodloužení provozu jaderné elektrárny, na níž bylo přidělené zbývající množství převedeno, a naopak ke zkrácení doby provozu elektrárny, jež část**

---

8 Verordnung über das Verfahren bei der Genehmigung von Anlagen nach § 7 des Atomgesetzes (Atomrechtliche Verfahrensverordnung)

9 http://www.bmu.de/gesetze_verordnungen/alle_gesetze_verordnungen_bmu/doc/35501.php

přiděleného zbývajících množství převádí. Pro tento převod jsou ale stanovena určitá pravidla. Přidělené zbývajících množství může být převedeno pouze tehdy, byl-li komerční provoz jaderné elektrárny, na níž je převáděno, zahájen později než komerční provoz jaderné elektrárny, která jej převádí. Tento převod ze „starší“ jaderné elektrárny na „novější“ nevyžaduje žádný souhlas úřadů, ale postačí dohoda provozovatelů elektráren. Pouze výjimečně může dojít i k převodu z novější jaderné elektrárny na starší. K takovému převodu je však nutný souhlas Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti po dohodě s Úřadem spolkového kancléře (Bundeskanzleramt) a Spolkovým ministerstvem hospodářství a práce (Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit). K otázce podmínek pro udělení souhlasu s takovým převodem zaujalo Spolkové ministerstvo životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti stanovisko, že udělení jeho souhlasu přichází do úvahy pouze v případě, že navrhovatel předloženou srovnávací analýzou prokáže, že starší jaderná elektrárna je na stejné bezpečnostní úrovni jako ta novější, a že tedy převod není na újmu bezpečnosti.¹⁰ Ke schválení jednoho takového převodu z jaderné elektrárny Phillippsburg 1 na jadernou elektrárnu Obrigheim již došlo, čímž se zkrátila zbývajících doba provozu prvně jmenované přibližně o 11 měsíců a prodloužila doba provozu druhé jmenované přibližně o dva roky.¹¹

Výše popsané řešení si vyžaduje stanovení určitých mechanismů zajišťujících správné měření množství vyrobené energie ze strany provozovatelů jaderných elektráren a jeho kontrolu ze strany příslušných úřadů. Provozovatelé jaderných elektráren jsou proto povinni měřit množství vyrobené elektřiny pouze schválenými a ocejchovanými přístroji, jejichž řádný stav musí nechat každý rok přezkoumat a potvrdit znaleckou organizací. Dále jsou povinni oznamovat každý měsíc Úřadu pro ochranu před zářením množství elektřiny vyrobené v měsíci předchozím a nechat každoročně množství vyrobené elektřiny přezkoumat a potvrdit auditorem.

Za účelem zajištění bezpečnosti jaderných elektráren je provozovatelům elektráren také stanovena povinnost provést přezkoušení jejich bezpečnosti a výsledky přezkoušení předložit do data stanoveného pro každou jednotlivou elektrárnu v příloze č. 4 atomového zákona a dále vždy po 10 letech od tohoto data dozorovému úřadu příslušné spolkové země. Tuto povinnost provozovatel nemá pouze v případě, že by vůči dozorovému úřadu a úřadu, který vydává povolení, prohlásil, že nejpozději do tří let od data stanoveného v příloze č. 4 definitivně zastaví provoz jaderné elektrárny. Takovéto prohlášení provozovatele je závazné a jeho oprávnění k provozu jaderné elektrárny ze zákona zaniká dnem uvedeným v prohlášení jako den zastavení provozu.

Bezpečné uzavření či odstranění jaderné elektrárny vyžaduje povolení příslušnými zemskými úřady.

---

10 viz tiskové sdělení Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti č. 007/06 ze dne 16. 1. 2006, zveřejněné na

http://www.bmu.de/pressemitteilungen/pressemitteilungen_ab_22112005/pm/36538.php

11 viz informace Spolkového úřadu pro ochranu před zářením na

<http://www.bfs.de/kerntechnik/strommengen.html>

Závěry

V Německu byl nastartován postupný proces ukončení provozu všech jaderných elektráren na jeho území, čehož předpokladem je i to, že nelze udělit povolení k výstavbě nové jaderné elektrárny. Každé provozované jaderné elektrárně bylo přímo zákonem stanoveno maximální množství elektřiny, které může ještě vyrobit: po jeho vyrobení musí dojít k zastavení provozu elektrárny. Povolení k výstavbě nové jaderné elektrárny nelze v současné době udělit. Pokud by mělo dojít v Německu ke změně politiky v oblasti využití jaderné energie ke komerční výrobě elektřiny v jaderných elektrárnách a již započatý proces by měl být zvrácen, muselo by v návaznosti na politické rozhodnutí o tomto dojít také ke změně příslušné právní úpravy.

O běhu uvedeného procesu svědčí to, že v nedávné době, v roce 2003, resp. 2005, byl zastaven provoz ve dvou nejstarších jaderných elektrárnách Stade a Obrigheim. K zastavení provozu zbylých 17 jaderných elektráren by mělo docházet postupně; zastavení provozu nejmladší z nich, jaderné elektrárny Neckarwestheim 2, je předpokládáno kolem roku 2021 (32 let od jejího uvedení do provozu v roce 1989).

Použité prameny:

<http://www.bmu.de>

- Spolkové ministerstvo životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti

<http://www.bfs.de>

– Spolkový úřad pro ochranu před zářením

<http://bundesrecht.juris.de>

- texty spolkových zákonů na internetových stránkách Spolkového ministerstva spravedlnosti

7. Polsko

Středoevropská republika s 38,6 milióny obyvatel. Od roku 2004 členský stát Evropské unie. V současné době není na území Polské republiky činná žádná jaderná elektrárna. Jelikož je Polsko nadále energeticky závislé na východních zemích, je zde výrazná tendence k hledání nových a nekonvenčních metod získávání energie. Geografické poměry panující v Polsku umožňují jen v nevelké míře získávání energie z alternativních zdrojů, jako je vítr a voda. Vláda sdělila, že nejnovější plány počítají s vybudováním jaderné elektrárny s výkonem víc jak 2000 MW. Náklady stavby budou kolem 2 miliard dolarů. Vznikne s největší pravděpodobností v Zarnowcu do roku 2025. Ekologické organizace jsou proti, proto chce vláda vytvořit osvětový program a poté provést národní referendum ohledně této věci.

Státní správa

Státní kontrolu jaderných zařízení a aktivit týkajících se jaderné energie zajišťuje polská **Státní atomová agentura**.

Państwowa Agencja Atomistyki (PAA)

(Státní atomová agentura)

Adresa: ulice Krucza 36 00 – 522, Varšava

tel/fax: 0048 - 628 - 27 - 22,

URL: www.paa.gov.pl

Úřadem, který se zabývá jaderným dohledem v zemi je rovněž Státní atomová agentura PAA, obdoba tuzemského SUJB. Dohledem nad jadernými zařízeními a jinými uživateli zdrojů jaderného záření se zabývají 2 sekce PAA, a to Oddělení pro jaderné a radiační bezpečí (BJIR) a Oddělení pro dozor ionizačního záření (NZPJ).

Povolení a jiná rozhodnutí související s jadernými zařízeními uděluje předseda PAA, který při svém rozhodování vychází z materiálů připravených oddělením BJIR, v jehož struktuře působí oddělení Dohledu a analýz jaderných objektů. Licence k provozování zdrojů ionizačního záření jsou udělovány předsedou PAA (nebo jím pověřenou osobou) na základě materiálů připravených oddělením NZPJ.

Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie

Relevantním právním předpisem, který je legislativním základem fungování PAA a stanoví základní podmínky a požadavky pro činnost jaderných zařízení, je tzv. **atomový zákon** (Prawo atomowe) ze dne 29. listopadu 2000, publikovaný v polské sbírce zákonů - Dziennik Ustaw (dále je DZ.U.) z 2004 r. Nr 161, poz. 1689 i Nr 173, poz. 1808 oraz z 2005 r. Nr 163, poz. 1362.¹²

---

12 Text zákona v originální verzi k dispozici na www.paa.gov.pl.

Atomový zákon je členěn na sedmnáct kapitol následovně:

1. Základní ustanovení
2. Povolení činnosti týkajících se jaderného bezpečí a ochrany před zářením
3. Jaderné bezpečí, ochrana před zářením a ochrana zaměstnanců
- 3a. Využití jaderné energie v lékařství
4. Jaderná zařízení
5. Jaderná materiály a technologie
6. Zdroje jaderného záření
7. Radioaktivní odpad a vyhořelé jaderné palivo
8. Doprava radioaktivních materiálů, odpadu a vyhořelého jaderného paliva
9. Dozor a kontrola dodržování podmínek jaderné bezpečnosti
10. Hodnocení jaderné situace na území republiky
11. Jednání v případech jaderných nehod
12. Odpovědnost za škodu
13. Předseda Státní atomové agentury
14. Státní veřejně prospěšná společnost „Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych“
15. Správní peněžité pokuty a přestupky
16. Přechodná a závěrečná ujednání

Dle atomového zákona směřují činnosti týkající se dohledu a kontroly k dosažení základních cílů, kterými jsou:

- *ochrana před radiačním zářením*, tzn. předcházení vystavování lidí a prostředí záření, a v případě neexistence možnosti prevence před takovýmito situacemi, omezení jejich následků do nejnižších hodnot, které je v této situaci možné dosáhnout,
- *jaderné bezpečí*, tzn. prevence jaderným nehodám souvisejícím s užíváním jaderného materiálu, a také omezení jejich následků.

Činnostmi souvisejícími s nebezpečím vystavení jadernému záření, které vyžadují povolení nebo licenci, jsou:

- výroba, zpracování, uchování, skladování, přeprava nebo užití jaderných materiálů, zdrojů a radioaktivního odpadu, a také vyhořelého jaderného paliva a zacházení s nimi,
- stavba, provoz, zkušební i konstantní využívání a likvidace jaderných zařízení,
- stavba, využívání, uzavření a likvidace skladů radioaktivního odpadu a skladů vyhořelého jaderného paliva,
- výroba, instalace, užití a obsluha zařízení obsahující radioaktivní zdroj,
- výroba, nákup, provoz a užití zařízení vytvářející ionizační záření,
- provoz laboratoří a pracoven, ve kterých mají být užity zdroje ionizačního zařízení, včetně rentgenového zařízení,
- dodávání radioaktivních látek pro výrobu lékařských nástrojů,
- účelná aplikace radioaktivních látek lidem a zvířatům za účelem lékařské nebo veterinární diagnostiky, léčby nebo vědeckých výzkumů.

Předseda PAA uděluje povolení a přijímá návrhy na povolení výše vyjmenovaných činností, s výjimkou povolení na výrobu, nákup a užití rentgenového přístroje s výkonností do 300 kW pro lékařské účely, kteréžto vydává Státní hygienická stanice. Pro jednotky podléhající ministerstvu obrany toto povolení vydává Vojenská hygienická stanice.

Orgány jaderného dozoru a kontroly jsou:

- předseda PAA, jako hlavní orgán jaderného dozoru,
- hlavní inspektor jaderného dozoru,
- inspektoři jaderného dozoru.

K hlavním úkolům orgánů dozoru patří zejména:

- vydávání povolení a jiných rozhodnutí ve věcech souvisejících s jaderným bezpečím a radiologickou ochranou dle zákonů,
- provádění kontroly v jaderných zařízeních, a také v organizačních jednotkách, které disponují jadernými materiály, vyhořelým jaderným palivem,
- povolování školicích programů, vypracovaných vedoucími organizačních jednotek, provozovaných na základě povolení.

Orgány jaderného dozoru mají právo:

- vstoupit do každého dopravního prostředku a na půdu organizačních jednotek, ve kterých jsou produkovány, užívány, přechovávány a skladovány nebo převáženy jaderné materiály, radioaktivní odpad nebo vyhořelé jaderné palivo,
- nahlédnout do dokladů týkajících se jaderného bezpečí a radiologické ochrany v organizační jednotce, ve které je prováděná činnost související s jaderným bezpečím,
- provést nezávislé technické měření,
- žádat písemné nebo ústní informace, jestliže je to nutné k objasnění věci.

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení

Podle čl. 4. atomového zákona je pro veškeré činnosti související s jaderným rizikem nutno získat souhlas předsedy PAA, není-li zákonem stanoveno, že stačí oznámení, popř. že souhlas vydává jiný orgán. Souhlas je požadován mezi jinými i k výstavbě, aktivaci, zkušebnímu i stálému provozu jaderných zařízení, jak rovněž k likvidaci jaderných zařízení. Souhlas je vydán poté, kdy jsou splněny zákonem stanovené podmínky související s prováděním činností, při nichž může nastat riziko jaderného ohrožení. Konkrétní podmínky získání souhlasu a výčet dokladů, které musí být přiloženy k žádosti, jsou uvedeny v nařízení vlády ze dne 3. prosince 2002 (uveřejněno v polské sbírce zákonů Dz. U. nr 220, poz. 1851).

Podle čl. 5. odst. 7 zákona je povolení vydáváno na dobu neurčitou, ledaže žadatel požádá o vydání povolení na dobu určitou. Zákon se však dále nezmiňuje o možnosti prodloužení povolení vydaného na dobu určitou. Z tohoto je nutno dovodit, že k prodloužení činnosti jaderného zařízení, k jehož činnosti bylo vydáno na žádost žadatele povolení na dobu určitou, bude nutno získat nové povolení za podmínek stanovených zákonem.

Atomový zákon přímo odkazuje na další právní normy a určuje postup správních orgánů v řízeních souvisejících s umístěním a výstavbou jaderného zařízení. Čl. 36 atomového zákona tak stanoví, že orgán příslušný k vydání územního rozhodnutí, jímž bude rozhodnuto o umístění jaderného objektu na pozemku, je povinen získat k takovému to rozhodnutí předchozí souhlas předsedy PAA. V souladu s čl. 53 odst.1 polského zákona o územním plánování (Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) je příslušný

orgán povinen o zahájení řízení o umístění stavby veřejného zájmu, jako rovněž o všech rozhodnutích informovat účastníky.

Účastníkem řízení je podle čl. 28 správního řádu ze dne 14.6.1960 (Kodeks postępowania administracyjnego – publ. V Dz. U. 1960 nr 30, poz. 168) každý, jehož právní zájem nebo povinnost je řízením dotčena nebo kdo žádá, aby o jeho právním zájmu nebo povinnosti správní orgán jednal, přičemž zákon nerozlišuje, zda se jedná o fyzickou nebo právnickou osobu ani blíže pojem právního zájmu nespecifikuje. Každý účastník je oprávněn se proti rozhodnutí správního orgánu odvolat. Výše uvedené se však s ohledem na specifikum řízení o umístění stavby vztahuje pouze na zřizování nových jaderných zařízení.

Obdobně čl. 38 atomového zákona stanoví, že předseda PAA vydává souhlas ke stavbě, zahájení provozu nebo likvidaci jaderného zařízení. Bez tohoto souhlasu nemůže být vydáno stavební povolení. Podle čl. 28 polského stavebního zákona ze dne 7.7.1994 (Prawo budowlane) je možno zahájit stavbu pouze na základě stavebního povolení vydaného ve stavebním řízení. Účastníky stavebního řízení jsou: stavebník, vlastníci, uživatelé a správci nemovitostí, které jsou v oblasti vlivu stavby. V odst. 3 čl. 28 polského stavebního zákona je vyloučeno použití čl. 31 polského správního řádu. Čl. 31 polského správního řádu zaručuje společenských organizací, tj. veškerého typu občanským sdružením a jiným neziskovým společenstvem a společenstvím, jejichž stanovky určují jako jedno z poslání těchto organizací ochranu obecných zájmu, možnost podání návrhu na zahájení správního řízení nebo žádosti o účast, v již probíhajícím řízení, je-li to ve veřejném zájmu. Správní orgán posuzuje důvodnost návrhu organizace a zahájí řízení nebo připustí účast této organizace v již probíhajícím řízení. Proti rozhodnutí správního orgánu má uvedená organizace právo odvolání. Organizace, která podala návrh na zahájení řízení nebo požádala o účast v řízení vystupuje v tomto řízení jako účastník a má tedy veškerá práva účastníka řízení. Odst. 4 uvedeného čl. 31 ukládá správnímu orgánu povinnost, aby při zahájení řízení týkajícího se třetí osoby, informoval o zahájení tohoto řízení společenskou organizací v případě, že zjistí, že tato organizace může mít zájem na účasti v řízení. Odstavcem 5. zmíněného čl. 31 je konstituováno právo organizace, která není účastníkem řízení na zásadách uvedených výše, předložit se souhlasem správního orgánu své stanovisko týkající se věci, které musí být prezentováno v rozhodnutí jejího statutárního orgánu. Uvedené ustanovení čl. 31 polského správního řádu je obdobou ustanovení § 70 zák. č. 114/1992 Sb. s tím, že práva neziskových organizací jsou širší, jak je toto uvedeno výše a vztahují se na veškerá správní řízení, nejsou-li uvedena práva zvláštním zákonem vyloučena, jak toto činí např. polský stavební zákon výše zmíněným ustanovením čl. 28 odst.3.

Podle čl. 38 odst.1 atomového zákona je hejtman (wojewoda) povinen kolem jaderného objektu vytvořit zónu omezeného užívání. Tato zóna je tvořena na základě čl. 135 odst.2 v souvislosti s článkem 51 odst.1 zák. o ochraně přírody ze dne 27.dubna 2001 (Prawo ochrony środowiska, publ. v Dz. U. z dnia 20 czerwca 2001 r.). Rozhodnutí o vytvoření zóny není však vydáváno ve správním řízení, nýbrž se jedná o rozhodnutí vydané na základě zákonného zmocnění, tj. bez účasti třetích osob a bez možností podávání opravných prostředků.

Čl. 33 odst.1 polského zákona o ochraně přírody zajišťuje ekologickým organizacím účast v řízení o posuzování vlivu na životní prostředí, které je vedeno podle čl. 40 a násl. zákona. Ze zákona je nutno posuzovat vliv na životní prostředí u záměru, který bude mít značný vliv na životní prostředí. Tímto vlivem bezesporu výstavba jaderné elektrárny je.

Rozhodnutí o posouzení vlivu na životní prostředí musí být vydáno vždy před rozhodnutím o umístění stavby a stavebním povolením a je podkladem pro jejich vydání. Zákon dále uvádí, pro která další rozhodnutí je podkladem rozhodnutí o posuzování vlivu na životní prostředí, mezi těmito rozhodnutími se však nenachází rozhodnutí o povolení činnosti jaderného zařízení, a tedy ani není možno dovozovat, že takovéto rozhodnutí bude podkladem pro vydání povolení k prodloužení provozu jaderného zařízení. Kromě přímého zajištění práv účasti ekologických organizací podle čl. 33 odst. 1 zákona o ochraně přírody je účast společenských organizací v řízení zajištěna také shora citovaným čl. 31 polského správního řádu.

Závěry

Veškeré aktivity je tedy možno uplatňovat pouze ve fázi přípravy stavby, a to v řízení o umístění stavby a řízení o posuzování vlivu na životní prostředí ve fázi před vydáním stavebního povolení.

Atomový zákon připouští použití správního řádu, a tedy i využití práva společenské organizace k podání návrhu na zahájení řízení a žádosti o připuštění do řízení, zaručeného čl. 31 správního řádu, toliko v případě dozoru a kontroly podle kapitoly 9 zákona. Nikoli však v procesu vydávání povolení k činnostem s jadernými zařízeními.

8. Španělsko

Ve Španělsku je v současné době v provozu sedm jaderných elektráren a celkem devět jaderných reaktorů, které produkují čtvrtinu veškeré spotřebovávané elektrické energie. Provoz první jaderné elektrárny byl spuštěn již v roce 1968, Španělé tedy mají s jadernými elektrárnami bohaté a dlouhodobé zkušenosti. V osmdesátých letech byla zahájena konstrukce dalších reaktorů, ale jen dva z pěti byly dokončeny. V roce 1990 byl zastaven provoz jednoho reaktoru z důvodu požáru, který jej poničil tak, že se nevyplatilo reaktor opravit. V současné době se ve Španělsku pouze navyšuje výkon stávajících elektráren a nové se nestaví.

Státní správa

Státní správu ve věcech jaderné energetiky vykonávají zejména **Rada pro jadernou bezpečnost** a dále též Ministerstvo průmyslu, turistiky a obchodu.

Consejo de Seguridad Nuclear (CSN)

(Rada pro jadernou bezpečnost)

C/Justo Dorado, 11

28040 Madrid (Espana)

Tel: 91 346 01 00

Fax: 91 346 05 88

www.csn.es, E-mail : comunicaciones@csn.es

Rada pro jadernou bezpečnost byla založena zákonem o založení Rady pro jadernou bezpečnost č.15/1980 ze dne 22. 4. 1980. Podle tohoto zákona Rada převzala veškeré funkce pro kontrolu jaderné bezpečnosti. Zákon stanoví jednak oblasti kompetence, dále pak odpovědnost španělskému parlamentu, kterému Rada předkládá každých šest měsíců zprávu. Zákon upravuje rovněž strukturu rady, ustanovování členů vedení a také pravomoci k ukládání sankcí.

Rada je zmocněna k provádění všech druhů inspekcí v jaderných elektrárnách. Jsou prováděny tři druhy inspekcí:

- *systematické inspekce* – ty jsou prováděny v pravidelných intervalech, kontroluje se při nich celé zařízení; jejich hlavním cílem je zkontrolovat zda provoz elektrárny je opravdu bezpečný a v souladu s právní úpravou,
- *licenční inspekce* – ty se provádějí z toho důvodu, aby bylo zjištěno, jak jsou dodržovány specifické podmínky stanovené v licenci. CSN je totiž povinna vyjadřovat se k žádostem o prodloužení licence, musí mít proto dostatek informací o plnění licenčních podmínek i dodržování zákonů,
- *speciální inspekce* – provádějí se ve zvláštních případech, např.pro vyřešení incidentů a problémů.

V případě zjištění jakýchkoli nedostatků, které by mohly představovat riziko, může CSN přijmout jakákoli opatření, která považuje za nezbytná a přimět vlastníka k tomu, aby nedostatky odstranil. CSN má také tzv. trvalý inspekční tým, který se skládá ze dvou jeho zaměstnanců a ti jsou přítomni trvale v každé z elektráren. Jejich hlavním úkolem je dohlížet

na bezpečnost provozu a informovat CSN. CSN je oprávněna zastavit provoz jaderné elektrárny v případě, že je zde zřejmé nebezpečí pro obyvatele nebo je jejich bezpečnost ohrožena. Vždy může přijmout okamžité opatření, kterým bude obnovena bezpečnost elektrárny.

Kontrola jaderných elektráren ve Španělsku však nespočívá pouze v provádění inspekcí, ale také v povinnosti provozovatelů elektráren předkládat zprávy a analýzy provozu jednou ročně. Tyto zprávy jsou pak také podkladem pro provádění kontrol inspektoři CSN.

Relevantní právní předpisy týkající se využívání jaderné energie

Španělská právní úprava vztahující se k provozu jaderných elektráren byla přijata poměrně brzy, tedy v roce 1964. Základní normou je zde **zákon o jaderné energii** (nuclear energy act, 25/1964). Tento zákon stanovuje základní pojmy a principy právní úpravy v této oblasti. Především určuje, kdo je odpovědným orgánem – v současnosti je to Ministerstvo průmyslu, turistiky a obchodu a Rada pro jadernou bezpečnost (Nuclear Safety Council – Consejo de Seguridad Nuclear – CSN – www.csn.es). Dále zákon upravuje podmínky a proces udělování licencí, systém inspekcí a kontrol prováděných CSN. Vzhledem k době jeho vydání byl zákon o jaderné energii několikrát novelizován.

Dalším důležitým zákonem v této oblasti je *zákon o založení Rady pro jadernou bezpečnost* - CSN (law establishing the Nuclear Safety Council, 15/1980). CSN je zde charakterizována jako jediný kompetentní úřad pro jadernou bezpečnost a ochranu před radiací, který je nezávislý na vládě i na ostatní státní správě a který provádí nutné inspekce jaderných zařízení k zajištění bezpečnosti. Posledním důležitým zákonem je *zákon o elektrotechnickém průmyslu* (Electricity Industry Law – 54/1997). Pro oblast jaderné energie jsou použitelná některá jeho ustanovení, a to např. ustanovení týkající se pochybení a sankcí, povinnost pojištění ve vztahu k odpovědnosti za škodu. Posiluje také postavení CSN v případě udělování sankcí. Pro naši problematiku je také důležité *Nařízení o jaderných a radioaktivních zařízeních* (Regulation on Nuclear and Radioactive Installations - 1836/1999). Toto nařízení upravuje podrobnosti týkající se udělování licencí jaderným zařízením podle zákona o jaderné energii.

Kromě závazné právní úpravy, která byla zmíněna shora, existují ve Španělsku také *bezpečnostní směrnice* (Safety Guides) vydávané CSN, které obsahují doporučení pro jadernou bezpečnost. Jejich cílem je usnadnit aplikaci španělské legislativy v praxi. Tyto směrnice nejsou závazné. Provozovatel může použít i jiná řešení, samozřejmě pokud vyhovují požadavkům stanoveným v zákoně.

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení

Podle nařízení o jaderných a radioaktivních zařízeních (č.1836/1999) jsou v současné době k započetí provozu jaderné elektrárny potřeba tři licence:

1. předběžné oprávnění,
1. povolení ke konstrukci,
2. povolení k provozu.

Kromě těchto základních licencí, existují ještě :

- oprávnění ke změnám v zařízení,
- oprávnění k zastavení provozu a demontáži,
- oprávnění ke změně vlastníka (převodu vlastnického práva).

Předběžná licence (oprávnění) je víceméně oficiálním uznáním navrhovaného projektu a souhlas s vybraným místem. Udělení této licence opravňuje držitele žádat o udělení licence ke konstrukci jaderné elektrárny. Ministerstvo odsouhlasí dobu pro *informování veřejnosti* a uveřejnění oznámení o chystaném záměru. To musí být zveřejněno v Úředním státním věstníku (Official State Gazette) a v dalším celostátním zpravodaji. Do třiceti dnů osoby a organizace, které se budou cítit dotčeny tímto záměrem, mohou předložit svá tvrzení k této věci. Své odborné stanovisko předloží i CSN. Na základě těchto informací rozhodne ministerstvo o udělení nebo neudělení předběžné licence.

Povolení ke konstrukci jaderné elektrárny může být uděleno v případě, že vlastník předloží ministerstvu následující dokumenty: celkový design elektrárny, časový plán dodávek zařízení, rozpočet a zdroje financování projektu, studii o vlivu provozu na trh a zprávu o předběžné bezpečnostní analýze. Stejně dokumenty budou předloženy i CSN, která k nim sepiše své stanovisko. Jestliže vlastník vyhoví všem požadavkům stanoveným v nařízení a bezpečnost zařízení je zajištěna, je udělení konstrukční licence povinné. Během konstrukce a před tím než bude nainstalováno jaderné zařízení, je držitel licence povinen provádět předběžné testy, které dokáží, že celé zařízení se chová v souladu s plánem a zajišťuje bezpečný provoz a ochranu před radiací. Během konstrukce a kompletace zařízení provádí CSN průzkumy, jak jsou testy uskutečňovány a zda jsou plněny požadavky na bezpečnost zařízení.

License k provozu jaderné elektrárny byla dříve udělována ve dvou fázích. Nejdříve byla udělena tzv. prozatímní licence. Po udělení této licence mohl provozovatel zahájit zkušební provoz a provádět nezbytné testy bezpečnostních opatření. Tato licence bývala i několikrát prodloužována. Po splnění všech bezpečnostních testů byla udělena tzv. konečná licence. Po vydání nařízení o jaderných a radioaktivních zařízeních v roce 1999 však došlo k zásadní změně ve vydávání povolení k provozu jaderných elektráren. Od této doby je vydáváno jedno **povolení k provozu** (operating permit), které se vydá pouze na **určitou dobu** (většinou 10 let) a poté musí být vydáno nové, resp. dojit k jeho prodloužení. Doba deseti let je zvolena především proto, že v těchto intervalech se zpracovává pravidelná bezpečnostní zpráva, která je také nezbytnou součástí žádosti o prodloužení licence.

V podmínkách licence je vždy stanoveno, do jaké doby před vypršením platnosti povolení je nutné podat žádost o prodloužení licence. Většinou se musí žádost podat nejpozději 1 rok před uplynutím doby platnosti. Žádost držitel povolení předkládá Generálnímu ředitelství pro energetiku a důlní průmysl, které je součástí ministerstva průmyslu, turistiky a obchodu. Ten, spolu se svým stanoviskem, posílá žádost CSN. CSN pak tuto žádost posuzuje z odborného hlediska.

Spolu s žádostí musí držitel licence předložit CSN také analýzu bezpečnosti (zprávu o ní), organizační manuál, provozní technické specifikace, plán pro případy pohotovosti,

manuál pro zajištění ochrany před radiací a plán pro nakládání a radioaktivním odpadem. Dále musí předložit pravidelnou bezpečnostní zprávu, zprávu o zkušenostech z provozem, analýzu o stárnutí a vylepšování komponentů a další dokumenty, které bude CSN žádat. CSN všechny tyto dokumenty prověří a zhodnotí a vydá své doporučení pro prodloužení licence. Konečné rozhodnutí ve věci má pak ministr průmyslu, nicméně se nedá předpokládat, že by vydal povolení bez doporučení CSN.

Ochrana životního prostředí v souvislosti s jadernými elektrárnami

Ochrana životního prostředí v této oblasti, resp. provádění procesu vyhodnocování vlivu na životní prostředí je upravena zákonem č.1302 z 28.června 1986 **o zprávách o vlivu na životní prostředí** (on Environmental Impact Studies), doplněným o nařízení 1131/1988 o implementaci evropské směrnice 85/337/EC a zákonem 1302/1986.

Tento zákon stanoví, že proces posuzování vlivu na životní prostředí se provádí i v případě jaderných elektráren. Úřad, který je odpovědný za vypracování zprávy o vlivu na životní prostředí, je Ministerstvo životního prostředí, samozřejmě po konzultaci s CSN a samosprávným celkem ležícím na území, kde bude elektrárna postavena. Samosprávný celek také může stanovit vypracování studie o vlivu na životní prostředí pro projekty, které nejsou předvídané zákonem, v těchto případech se provádí zjednodušené řízení.

V případě jaderných elektráren se však toto řízení o posuzování vlivu na životní prostředí provádí pouze před tím, než dojde k vydání povolení ke konstrukci jaderné elektrárny. Ministerstvo průmyslu, turistiky a obchodu paralelně s procesem informování veřejnosti a před tím, než vydá rozhodnutí, předloží informace Ministerstvu životního prostředí, aby vypracovalo zprávu o vlivu na životní prostředí, která je veřejně přístupným dokumentem. Jestliže je stanovisko ministerstva průmyslu a ministerstva životního prostředí odlišné, rozhoduje Rada ministrů (španělská vláda).

Závěry

Prodlužování platnosti povolení k provozu jaderné elektrárny je dle španělské právní úpravy proces založený na posuzování především technických záležitostí, které provádějí odborníci v CSN. S účastí veřejnosti se v tomto procesu (podle dostupných informací) bohužel nepočítá, proces probíhá na odborné úrovni. Krom otázek jaderné bezpečnosti je v procesu zdůrazněna rovněž ochrana životního prostředí. Veřejnost má právo být o rozhodovacích procesech alespoň informována.

Použitá literatura a zdroje

Nuclear Power in Spain – <http://www.uic.com.au/nip85.htm>
First National Report – Spain – Convention on nuclear safety – september 1998
Second National Report – Spain – Convention on nuclear safety – october 2001

Third National Report – Spain – Convention on nuclear safety – september 2004

http://www.csn.es/.plantillas/frame_nivel1.jsp?id_nodo=1842&&keyword=&auditoria=F

NUCLEAR LEGISLATION IN OECD COUNTRIES - Regulatory and Institutional
Framework for Nuclear Activities – Spain - <http://www.nea.fr/html/law/legislation/spain.pdf>

9. Švédsko

Ve Švédsku je v současnosti v provozu deset jaderných reaktorů, které jsou koncentrovány do tří velkých jaderných elektráren. Ty produkují přibližně polovinu veškeré elektrické energie (minulý rok to bylo 45 %), která se ve Švédsku spotřebovává. Vzhledem k tomu, že byl přijat zákon (zákon o postupné redukci použití jaderné energie – Act on the Phasing-out of Nuclear Power – 1997:13320), v němž se stanoví, že nedojde k výstavbě dalších jaderných elektráren, dochází pouze ke zvyšování výkonu těch stávajících. Bylo takto rozhodnuto, přestože většina švédských občanů je provozu jaderných elektráren příznivě nakloněna (podle průzkumu v minulém roce to bylo až 83 %).

Státní správa

Státní správu ve věcech jaderné energetiky vykonává ve Švédsku státní inspektorát pro jadernou energii – *Statens Kärnkraftinspektion (The Swedish Nuclear Power Inspectorate)*, „SKI“.

SKI - The Swedish Nuclear Power Inspectorate.
SE-106 58 STOCKHOLM
Office: Klarabergsviadukten 90
Mailing address: Statens kärnkraftinspektion, SE-106 58 Stockholm, Sweden.
Tel: +46 8 698 84 00
Fax: +46 8 661 90 86
URL: www.ski.se, E-mail: info@ski.se

SKI dohlíží na veškeré jaderné aktivity ve Švédsku, především tedy na provoz jaderných elektráren, přepravu a uskladnění radioaktivního odpadu apod. V některých případech také spolupracuje s Úřadem pro ochranu před radioaktivním zářením (SSI). V rámci svých pravomocí SKI zastupuje vládu, parlament i veřejnost a je odpovědný ministerstvu pro životní prostředí. Jeho činnost je financována z poplatků, které platí držitelé licencí k provozu zařízení, které spadají do jeho kompetence. Jeho činnost je však řízena vládou a parlamentem, ne držiteli licencí. Ke zřízení tohoto úřadu došlo v roce 1974.

Hlavní část práce SKI spočívá v kontrole držitelů licencí, tedy zda dodržují veškeré zákonem stanovené požadavky. Jak už jsem zmiňovala výše, hlavní část kontroly spočívá na provozovateli samotných. Musí sami přijímat preventivní opatření a informovat se o dopadu provozu na životní prostředí. Úkolem SKI je pak dohlížet na to, zda provozovatelé povinnosti skutečně plní.

Hlavním nástrojem kontroly je provádění inspekci. Inspektoři mají právo vstoupit do elektrárny a vyžádat si jakékoli informace, které potřebují k provedení kontroly. Tyto inspekce se provádějí pravidelně.

Pokud jsou zjištěny jakékoli nedostatky v prováděných bezpečnostních opatřeních, může SKI nařídit provozovateli, aby je odstranil, případně aby podnikl další kroky k zajištění bezpečnosti.

Detailní informace o činnosti tohoto úřadu jsou obsaženy v nařízení č. 1988/220 o pokynech pro SKI.

Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie

Rámec švédské právní úpravy týkající se jaderné energie je tvořen pěti zákony:

- zákon o jaderných aktivitách (Act on Nuclear Activities) – 1984:3,
- zákon o ochraně před radiačním zářením (The Radiation Protection Act) – 1988:220,
- zákon o financování budoucích poplatků za spotřebované jaderné palivo – 1992:1537,
- zákoník o životním prostředí (The Environmental Code) – 1998:808 (<http://www.sweden.gov.se/sb/d/2023/a/22847>),
- zákon o odpovědnosti v souvislosti s jadernými aktivitami – 1968:45.

Ustanovení zákona o jaderných aktivitách, zákoníku o životním prostředí a zákona o ochraně před radiací stanoví základní principy úpravy. Tyto zákony jsou doplněny množstvím nařízení a jiné podzákonné legislativy, které pak obsahují podrobnější regulaci.

Provoz jaderné elektrárny (stejně jako v ostatních zemích) je možný pouze na základě licence udělené podle zákona o jaderných aktivitách a nově i podle zákoníku o životním prostředí. Licence pro provoz jaderné elektrárny je udělena podle těchto pravidel jednou, tedy při zahajování provozu, bez předem stanoveného časového limitu. Prodlužování takové licence, tedy vydání nového povolení k provozu není podle švédských zákonů nutné. V lednu roku 1999 však vstoupil v platnost již zmíněný zákoník o životním prostředí, který nahradil poměrně velké množství předpisů, a vše ohledně životního prostředí muselo být uvedeno do souladu s tímto zákoníkem. Provozovatelé jaderných elektráren museli do konce roku 2005 požádat o udělení licence podle tohoto zákona, došlo tedy k přezkoumání jejich bezpečnosti v plném rozsahu, což je dosti podobné procesu prodloužení licence, jak probíhá v jiných státech. Navíc v roce 1998 vstoupil v platnost zákon o postupném ukončení (snížení množství) jaderné energie ve Švédsku. Není tedy možné postavit zde novou jadernou elektrárnu. Ustanovení zákoníku o životním prostředí (dále jen EnC-podle anglického názvu), pokud jde o jaderné elektrárny, se tedy vztahuje pouze na ty stávající.

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení

Podle švédského práva nestačí k provozu jaderného zařízení povolení udělené Inspektorátem pro jadernou bezpečnost (SKI), ale je rovněž nutné získat licenci podle EnC, kterou uděluje soud pro životní prostředí (Environmental Court¹³). Znamená to tedy, že je nutné získat dvě oddělené licence.

---

13 Po přijetí zákoníku o životním prostředí v roce 1999 řeší věci životního prostředí samostatná soustava soudů. Je tvořena pěti prvoinstančními soudy, odvolacím soudem pro životní prostředí a Nejvyšším soudem.

K udělení licence, a to podle obou předpisů, je nutné provést řízení o posuzování vlivu na životní prostředí (EIA). Úpravu tohoto institutu obsahuje EnC a vyžaduje se ve všech případech, kdy se jedná o jaderná zařízení, protože ta jsou považována za vysoce riziková. Vyhodnocení vlivu na životní prostředí, tedy výsledek procesu EIA se musí předložit spolu s žádostí o udělení licence.

Subjekt, který chce provozovat jaderné zařízení, musí nejdříve kontaktovat okresní správní radu (county administrative board), oznámit jí přesné umístění zařízení, povahu aktivit, které se budou v oblasti provádět a tento problém s ní projednat. Je rovněž povinen projednat tyto záležitosti s fyzickými i právními osobami, které mohou být ovlivněny provozem takového zařízení, a to vše před tím, než podá žádost o povolení. Okresní správní rada pak vydává rozhodnutí o tom, zda provoz takového zařízení bude mít značný vliv na životní prostředí (což je u jaderné elektrárny poměrně jasné, navíc to stanovuje prováděcí nařízení, které upravuje podrobnosti k provádění EIA) a vyžádá si stanovisko odborného dozorového orgánu. Jestliže okresní správní rada dojde k závěru, že vliv na životní prostředí bude značný, musí být proveden proces vyhodnocování vlivu na životní prostředí (EIA). Při tomto procesu musí osoba, která chce provozovat takové zařízení, dále projednávat tento problém s dotčenými vládními úřady, obecními úřady, obyvateli dané oblasti a také organizacemi, jichž se situace dotýká. Dále musí být žadatelem vypracováno stanovisko o vlivu na životní prostředí, které musí obsahovat:

- popis aktivit a opatření, která se budou provádět,
- popis preventivních opatření, která jsou plánována,
- informace o vlivu na zdraví obyvatel, životní prostředí – vliv na půdu, vodu atd.,
- informace o alternativách, jiných lokalitách, které by připadaly v úvahu,
- nakonec shrnutí problematiky.

Toto stanovisko spolu s žádostí o licenci pak musí být zveřejněno a oznámeno veřejnosti. Tyto dokumenty musí být veřejnosti přístupné a ta má právo se k nim vyjadřovat před tím, než bude vydáno rozhodnutí. Po provedení procesu EIA se věc postupuje příslušnému orgánu. V našem případě to bude orgán kontrolující jaderné aktivity – SKI a soud pro životní prostředí vykonávající svou pravomoc na stanoveném území.

Úřad SKI připravuje podklady pro konečné rozhodnutí. Při tom vyhodnocuje, zda byly splněny požadavky stanovené zákonem o jaderných aktivitách a v EnC, především pravidla pro bezpečnost. SKI si dále vyžádá stanoviska dalších dotčených orgánů, jimiž jsou např. Švédský úřad pro ochranu před radiací (SSI – www.ssi.se) a místní úřady. SKI pak vypracuje odborný posudek, v němž může stanovit další podmínky, které musí být žadatelem splněny v případě, že povolení bude uděleno. Žádost se spolu s výsledky EIA a odbornými posudky předává vládě.

O tom, zda byly splněny požadavky stanovené v EnC, rozhoduje – jak už bylo zmíněno – soud pro životní prostředí. Soud zde především zvažuje bezpečnost jaderného zařízení a rovněž další opatření týkající se ochrany před radiací. Po vyhodnocení všech aspektů zpracuje soud své stanovisko, které je spíše odborným názorem, a postoupí celou věc k rozhodnutí vládě. I když má soud pravomoc rozhodovat o záležitostech životního prostředí, v případě jaderných elektráren však musí věc předložit vládě, protože ta má pravomoc rozhodovat podle zákona o jaderných aktivitách.

Na základě všech těchto dokumentů vláda rozhoduje, při čemž znovu zvažuje přípustnost takového zařízení hlavně podle EnC a jeho základních principů. Její rozhodnutí je tedy rozhodnutím principiálním, konkrétní podmínky pak stanoví ve svém rozhodnutí soud pro životní prostředí. Vláda nevydává povolení v případě, kdy obec, v níž se elektrárna bude nacházet, neschválí provoz jaderné elektrárny (municipal veto). Dále vláda rovněž zvažuje, zda jsou splněny předpoklady stanovené v zákoně o jaderných aktivitách.

Jestliže vláda schválí tento projekt, věc je znovu postoupena soudu pro životní prostředí, který je vázán jejím rozhodnutím, a ten pak vydá konečné povolení podle zákoníku o životním prostředí. Ve svém rozhodnutí může stanovit opatření, která provozovatel musí splnit. Podle EnC (části čtvrté paragrafu 12) je možné se odvolat proti rozhodnutí soudu. Toto právo mají jednak účastníci řízení, ale také místní odborové organizace, organizace chránící životní prostředí (jako svou hlavní činnost), jestliže působí ve Švédsku alespoň tři roky a mají alespoň 2000 členů, státní úřady jako např. Švédská agentura ochrany přírody (EPA - <http://www.internat.naturvardsverket.se>), regionální i místní úřady, konečně také občané, kteří mohou být dotčeni provozem jaderné elektrárny. Pokud jde o vysvětlení pojmu „dotčené osoby“ není nikde definován, záleží tedy na konkrétní situaci. Tod Borinder – vedoucí průmyslové sekce EPA – k tomu uvedl, že si nepamatuje případ, kdy soud pro životní prostředí v nějakém řízení, kterého se účastnil jako zástupce EPA, odmítl vyslechnout stanovisko kohokoli, ať už se jednalo o souseda nebo organizaci pro ochranu životního prostředí (dodává však, že nemá osobní zkušenost přímo s řízením o povolování provozu jaderných elektráren).

Jestliže vláda udělila povolení podle zákona o jaderných aktivitách, postoupí věc znovu SKI a zmocní jej k vydání rozhodnutí o potřebných opatřeních, která musí být provedena kvůli bezpečnosti provozu.

Přijaté rozhodnutí pak musí být zveřejněno a informace o procesu přijetí rozhodnutí musí být zpřístupněny veřejnosti.

O udělení licence zde tedy rozhodují dva orgány nezávisle na sobě. Proces udělování licence by tedy měl být značně průhledný, ovšem přináší i problémy pro provozovatele, protože každý z těchto orgánů má pravomoc uložit mu různé povinnosti, které mohou být ve vzájemném rozporu.

Jak již bylo zmíněno výše, po přijetí EnC musely být veškeré aktivity související s životním prostředím uvedeny do souladu s tímto zákoníkem. Provozovatelé elektráren tedy museli požádat o udělení licence podle tohoto zákona, aby měli obě licence, které jsou požadovány pro provoz jaderné elektrárny. Někteří provozovatelé švédských jaderných elektráren již podali žádost o udělení povolení podle EnC soudu pro životní prostředí. V případech, o kterých zatím soudy rozhodovaly, byly licence uděleny, bezpečnostní opatření jaderných elektráren byla schválena a soud jen stanovil určitá další opatření, která musí být provedena. Nejednalo se však ani v jednom případě o závažné nedostatky v bezpečnostních opatřeních. V současnosti byly podány žádosti dalších provozovatelů, o kterých se bude teprve rozhodovat.

Dohled a kontrola

Licence se uděluje pouze jednou a k prodlužování zde nedochází. Z toho důvodu má význam následná kontrola, která je prováděna úřadem SKI, ale také provozovatelem samým. Uplatňují se zde totiž základní principy stanovené v EnC, které jsou pro provozovatele závazné a ten je tedy povinen je dodržovat.

V našem případě se jedná především o princip obráceného důkazního břemene. Je to vždy provozovatel, kdo musí prokázat, že jeho zařízení nezpůsobuje škody na životním prostředí. Ti, kteří by mohli být ovlivněni provozem, nemusí prokazovat, že zařízení je škodlivé, právě naopak, provozovatel musí prokázat, že tomu tak není (tento princip se může uplatnit např. v případech, kdy se kontrolní orgán dotazuje na provedená opatření nebo pokud si obyvatelé budou stěžovat apod.).

Dalším principem, který je důležitý v našem případě, je „požadavek znalosti“. Subjekt, který provozuje jaderné zařízení, musí mít dostatečné informace o tom, jaký vliv na okolní prostředí má jeho zařízení. Provozovatelé jaderných elektráren mají povinnost se sami průběžně informovat o těchto záležitostech (ke kontrole uplatnění této povinnosti by došlo opět při inspekci ze strany dozorového orgánu, protože tyto informace musí mít provozovatel vždy, aby je mohl předložit inspekci).

Rovněž důležitým principem v této souvislosti je povinnost přijímat preventivní opatření, kdykoli hrozí jakékoli nebezpečí a také povinnost používat nejlepší možné technologie, aby se předešlo škodám.

Posledním principem, který je zde opravdu důležitý, je právo zastavení provozu (stopping rule). Jestliže dozorový orgán dojde k závěru, že nejsou splněny požadavky bezpečnosti nebo nejsou např. dodržovány základní zásady stanovené v EnC, má právo zakázat další provoz. V našem případě je takovým orgánem SKI.

EnC dává dozorovému orgánu i další možnosti jak zasáhnout, jestliže nejsou plněny stanovené požadavky. Upravují to kapitoly 26 – 30 EnC. Orgán vykonávající dozor může provozovateli nařídit, aby provedl taková opatření, aby byly splněny požadavky stanovené v EnC. Orgán může vydat příkaz nebo nařízení. Ta jsou pro provozovatele vždy závazná. Tímto nařízením může být uložena pokuta a v krajním případě může orgán zakázat provoz elektrárny, jestliže poškozují nebo hrozí, že by mohla poškodit životní prostředí. V případě, že orgán zjistí, že porušení pravidel EnC je značného rozsahu má povinnost informovat státního zástupce (public prosecutor), aby došlo k zahájení trestního stíhání.

Závěry

Z výše uvedeného tedy vyplývá, velmi stručně řečeno, že licence k provozování jaderné elektrárny je udělována pouze jednou, a to při zahajování provozu (s výjimkou případu účinnosti nového zákoníku o životním prostředí), přičemž tato není časově omezena a doba provozu elektrárny závisí na životnosti použitých technologií, tedy na životnosti elektrárny samotné. Následná kontrola je pak prováděna především úřadem, který se zabývá jadernou bezpečností (SKI). Ten má také právo, v případě zjištění závažných nedostatků, nařídit zastavení provozu jaderné elektrárny.

Použitá literatura a zdroje:

Ingvar Persson: Swedish nuclear legislation (publikace zpracovaná vedoucím právního odboru SKI, vydána 25.11.2003)

Address given at the IAIA Conference, Boston, USA, 30 May – 3 June

<http://www.uic.com.au/nip39.htm> - Uranium Information Centre (zdrojem je IAEA, Country Nuclear Power Profiles)

The Swedish Environmental Code (<http://www.sweden.gov.se/sb/d/2023/a/22847>)

Case law and Administrative Decision (France, Slovak Republic, Sweden) – v příloze

informace o soudní soustavě - <http://www.lexadin.nl/wlg/courts/nofr/eur/1xctzwe.htm>, http://www.foe-scotland.org.uk/events/2005_Crime_Gabriel_Michanek.ppt#258,3,Environmental Code 1999

10. Švýcarsko

Švýcarsko je zemí, kde jaderná energie tvoří téměř 40 % celkové spotřeby elektrické energie. V současné době je zde v provozu 5 jaderných elektráren. Provoz jaderných elektráren není pod státním monopolem, podílí se na něm i soukromé společnosti. Tyto elektrárny byly zbudovány mezi lety 1969–1984. V zemi jsou také 3 výzkumné jaderné reaktory při univerzitních pracovištích.

Základní rysy právní úpravy

Švýcarsko je konfederací, proto bylo potřeba rozhodnout, kdo bude mít pravomoc k úpravě záležitostí týkajících se jaderné energetiky. Článkem 24 Ústavy byla tato pravomoc svěřena do samostatné působnosti spolku (konfederace), což bylo následně odsouhlaseno všemi kantony v referendu v roce 1957. Kantonům zůstala pravomoc úpravy při stavbě elektráren týkajících se stavebních povolení, povolení k těžbě, požární ochrany, čerpání vody, atd., o kterou ale postupem doby přišly.

Švýcarsko ratifikovalo smlouvu o jaderné bezpečnosti z roku 1994 v roce 1996.

Švýcarsko je vzorovým příkladem silné přímé demokracie, a proto i o otázkách jaderné politiky zde byla konána referenda. První referendum v roce 1990 se týkalo tří otázek. Úplný zákaz využívání jaderné energie byl odmítnut poměrem 53 % hlasujících, ale 55 % občanů se vyslovilo pro desetileté moratorium na budování nových jaderných elektráren; kantony hlasovaly jednomyslně stejně jako občané. V druhém referendu v roce 2003 byl zamítnut opětovný návrh na úplný zákaz využívání jaderné energie i návrh na prodloužení moratoria na budování nových elektráren, naopak byl přijat zákon o jaderné energii, který byl považován za vládní protinávrh. Tento zákon je účinný od 1. 1. 2005.

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení

Při povolování provozu jaderné elektrárny jsou uděleny postupně tři různé povolení (licence):

- celková licence,
- licence ke stavbě,
- licence k činnosti.

Z uvedených typů povolení může být časově omezena pouze licence k činnosti, a proto eventuální prodloužení licence se může týkat právě jen jí. Licence k činnosti se prodlužuje v zásadě za stejných podmínek a ve stejné proceduře, jako je udělena.

Většina povolení, která jsou v současnosti účinná, byla vydána ještě podle starého zákona z roku 1959. V roce 1978 byl proces udělování licencí pozměněn, provozovatel jaderné elektrárny musel nejprve získat tzv. celkovou licenci („general licence“), která určovala umístění a základní údaje o stavbě a provozu. Nutným podkladem k získání celkové

licence bylo i rozhodnutí o skutečné potřebnosti a plán nakládání s odpady a ukončení činnosti elektrárny.

Celková licence

Nový zákon navazuje na trend požadovat nejdříve celkovou licenci, která je (správním) rozhodnutím, pro nové jaderné elektrárny, stejně jako pro změnu v účelu, velikosti nebo povaze. Tato licence je udílána Federální radou (švýcarská vláda) a je možné též její schválení v referendum. Při rozhodování se musí brát ohled na zájmy kantonu, kde bude jaderná elektrárna umístěna, kantonů okolních a států v přímém sousedství. Ale úřední schválení kantonu, kde bude jaderná elektrárna umístěna, se nepožaduje (není závaznou podmínkou rozhodnutí, resp. nemá právo „veta“).

Žádost o udělení celkové licence se zasílá Federálnímu úřadu pro energii, který rozhodne, zda je potřebná expertiza, která se zabývá ochranou životního prostředí, vlivu na člověka a nakládáním s jaderným odpadem.

Poté se kanton, ve kterém má být jaderná elektrárna umístěna, příp. v níž má být prodloužen provoz stávající jaderné elektrárny či má být tato jinak podstatně měněna, okolní kantony i země požádají o stanoviska k záměru ve lhůtě 3 měsíců. Pokud zákon stanoví jiné lhůty pro posuzování vlivů na životní prostředí (EIA), dodrží se lhůty stanovené v EIA. Všechny tyto kantony a sousední země mají trvalí práva účastníka řízení a musí být zahrnuti v procesu udělování licence. Jejich stanoviska musí být zohledněna, pokud nepřiměřeně neomezují celý projekt. Celá tato fáze musí být veřejná a povinnost zveřejnit informace se týká žádosti, stanovisek kantonů i odborných orgánů, expertizy i dalších potřebných materiálů, a to v úředních věstnicích kantonů i v dotčených obcích. V období tří měsíců od zveřejnění má každý právo podávat své písemné připomínky úřadu, který vydává licenci. Úřad může na odůvodněnou žádost lhůtu prodloužit. Podání připomínky musí být zdarma, nesmějí být požadovány žádné poplatky. Každý, kdo je účastníkem podle federálního zákona o správním řízení, může podat svou námitku u úřadu v 3 měsíční lhůtě. Obce mohou chránit své zájmy podáváním připomínek. Subjekty se sídlem v zahraničí si musí zvolit švýcarskou adresu pro doručování, jinak jim bude doručováno zveřejněním ve věstníku, nebo nebude doručováno vůbec. Úřad pozve kantony, dotčené orgány i autory studií ke sdělení svých stanovisek Federální radě.

Na základě všech těchto podkladů se Federální rada rozhodne. Rozhodnutí musí být posléze schváleno i Federálním shromážděním (švýcarský parlament). Celková licence je udělena po procesu šetření vedeném Federální radou, zajišťující splnění kritérií:

- zajištění ochrany životního prostředí i lidského zdraví,
- neexistence žádného důvodu pro zamítnutí ve federálním právu, s důrazem na úpravu ochrany životního prostředí,
- existence úpravy uzavření a odstranění jaderné elektrárny,
- otázka radioaktivního odpadu je vyřešena,
- švýcarská vnější bezpečnost nebude narušena,
- neexistence žádného mezinárodního zakazujícího závazku,
- geologické studie potvrzují vhodnost umístění,

Rozhodnutí může být podrobena i **referendu**, pokud to požaduje nejméně 50.000 voličů.

Celková licence určuje umístění jaderného zařízení, vlastníka licence, účel licence, obecné parametry projektu, maximální limit vystavení radiace lidí v blízkosti stavby, a pro případ hlubinného úložiště odpadů i důvody rozhodnutí o vhodnosti a ochrany oblasti.

Povolení ke stavbě a činnosti

Povolení ke stavbě a povolení k činnosti, změně nebo uzavření jaderné elektrárny je udíleno Federálním ministerstvem životního prostředí, dopravy, energií a spojů. Jde o rozhodnutí primárně technické povahy a většina jeho podmínek se vztahuje k jaderné bezpečnosti. Nově je upraveno vydávání všech nejaderných povolení potřebných k realizaci projektu, tyto jsou všechny spojeny do jednoho řízení, ve kterém ministerstvo vydává pouze jedno rozhodnutí (obdoba české integrovaného povolení).

Pouze povolení k činnosti může být časově omezeno, a proto i prodlužováno, a to ve stejné proceduře jako je udíleno. Podpůrně se pro řízení použije federální zákon o správním řízení a zákon o vyvlastnění.

Žádost, která musí doplněna zprávou o bezpečnosti i všemi dokumenty nutnými pro nejaderná rozhodnutí, je posouzena Federálním úřadem pro energii. Žadatel musí na místě označit vliv záměru na krajinu a vystavit modely budov. Námitky musí být podány úřadu bez odkladu, nejpozději do zahájení šetření. Žádost je poté zaslána dotčeným kantonům a federálním odborným úřadům k vyjádření stanoviska ve lhůtě 3 měsíců. Žádost musí být zveřejněna ve věstníku kantonů i dotčených obcí a lhůta pro podávání námitek je 30 dnů. Účastníci podle federálního zákona o správním řízení mají možnost podávat námitky v průběhu šetření, pokud tak neučiní, budou vyloučeni ze zbytku řízení. Pokud Ministerstvo vydá licenci v rozporu se stanoviskem kantonu, ve kterém bude elektrárna umístěna, kanton má právo odvolání proti tomu rozhodnutí, ale samostatný souhlas udělený kantonem není požadován (nemá právo „veta“).

Žadatel může mít právo vyvlastnit cizí majetek pro účely:

- stavby, provozu a uzavření jaderné elektrárny,
- geologické studie potřebné k licenci,
- ke stavbě souvisejících, obslužných objektů,
- k přípravě místa pro dočasné uskladnění/recyklaci materiálů, které se nacházejí v bezprostřední blízkosti plánované elektrárny a které jsou přímo v ní užity.

Technický dozor a dohled je zajištěn divizí bezpečnosti jaderných zařízení Federálního úřadu pro energii a Federální komisí pro bezpečnost jaderných zařízení. Divize bezpečnosti jaderných zařízení je technicky nezávislá na Federálním úřadu pro energii a na Federálním ministerstvu životního prostředí, dopravy, energie a komunikací. Federální komise pro bezpečnost jaderných zařízení je administrativně součástí Federálního úřadu pro energii, odpovědná je však přímo Federální radě. Je tedy nezávislá na ostatních vládních orgánech příslušných ve věci využívání jaderné energie. Obě instituce pověřené bezpečností jsou nezávislé na provozovateli. Odpovědnost za bezpečnost, provádění nových standardů, atd. je na Konfederaci, jmenovitě Federální radě.

Případ Athanassoglou a další proti Švýcarsku

Prodlužováním provozu jaderné elektrárny ve Švýcarsku (elektrárny Beznau II v kantonu Bern) se zabýval **Evropský soud** pro lidská práva ve Štrasburku v precedentní věci Athanassoglou a další proti Švýcarsku. V řízení šlo o stížnosti 12 švýcarských státních občanů pro porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod při rozhodování o prodloužení licence k provozu elektrárny (právo na spravedlivý proces a právo na účinné opravné prostředky). Stěžovatelé před soudem namítali, že proti žádosti provozovatele elektrárny o prodloužení provozu podaly tisíce lidí námítky, které však Federální rada bez projednání s nimi zamítla a povolení udělila. Proti tomuto rozhodnutí nepřipouští švýcarský právní řád žádný opravný prostředek (neexistuje možnost odvolání, občanskoprávních ani správních žalob). Evropský soud konstatoval, že „vztah mezi rozhodnutím Federální rady a právy přiznanými vnitrostátním právním řádem, jichž se dovolávají stěžovatelé, byl příliš volný a vzdálený“ a že si „nestěžují ani tak na konkrétní a bezprostřední hrozbu, jež by se jich osobně dotýkala, ale na obecné nebezpečí, jaké představují všechny jaderné elektrárny.... Stěžovatelé se snaží nalézt v čl. 6 odst. 1 Úmluvy prostředek pro zpochybnění samotného principu využívání jaderné energie, nebo alespoň způsob, jak přenést z vlády na soudy pravomoc pro přijetí - na základě technických údajů - konečného rozhodnutí o provozu různých jaderných elektráren.... Je na každém smluvním státu, aby v souladu se svým demokratickým postupem rozhodl, jak co nejlépe upravit využívání jaderné energie.“ Řízení před Federální radou bylo rozhodující pro obecnou otázku týkající se obnovy povolení k provozu elektrárny, ale toto řízení "nerozhodlo" o sporu o „občanských právech“ stěžovatelů ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Proto Evropský soud rozhodl, že na projednávaný případ není článek Úmluvy aplikovatelný, neboť rozhodnutí Federální rady o prodloužení povolení nemusí být nutně přezkoumatelné soudem, a stížnost zamítl. Dlužno však dodat, že rozhodnutí soudu nebylo jednomyslné a navíc ve srovnání s úpravou v ČR měli tamní občané možnost alespoň vyjádřit své námítky před Federální radou, která se jimi musela zabývat, což v ČR není.

Použité prameny:

Nuclear Energy Agency

<http://www.nea.fr/html/general/profiles/switzerland.html#law>

<http://www.nea.fr/html/law/legislation/switzerland.pdf>

zákon o jaderné energii

<http://www.nea.fr/html/law/nlb/nlb-72/supplement.pdf>

International Atomic Energy Agency

<http://www.iaea.org/programmes/a2/index.html>

Referendum

http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_power_phase-out#Switzerland

Swiss Federal Office of Energy

<http://www.bfe.admin.ch/index.html?lang=en>

zákon o jaderné energii

<http://www.nea.fr/html/law/nlb/nlb-72/supplement.pdf>

11. Velká Británie

Ve Velké Británii se jaderná energie podílí na celkové produkci elektrické energie téměř 25 %. V současnosti je zde v provozu 33 jaderných reaktorů, vystavěných v letech 1956–1995. Z toho je 22 reaktorů již uzavřených a uzavření mnoha dalších je plánováno v nejbližší době.

Státní správa

Státní správu ve věcech jaderné energetiky vykonává ve Velké Británii zejména **Úřad pro zdraví a bezpečnost** – Health and Safety Executive („HSE“). Jde o orgán jmenovaný a zodpovídající se Ministerstvu práce a sociálního zabezpečení. Součástí HSE je Ředitelství pro jadernou bezpečnost – Nuclear Safety Directorate („NSD“), nezávislý orgán v rámci HSE, který zabezpečuje účinnou kontrolu ochrany lidského zdraví, bezpečnosti jaderných elektráren i nakládání s jaderným odpadem. V jeho rámci dále existuje Inspekce pro jaderné stavby – Nuclear Installations Inspectorate („NII“), která má přenesenou pravomoc k vedení řízení o udělení licence. Provozovatelé jaderných elektráren stejně jako ostatní zaměstnavatelé ve Velké Británii podléhají zákonu o zdraví a bezpečnosti v práci, který jim ukládá povinnosti týkající se ochrany zdraví zaměstnanců. Dozor při dodržování tohoto zákona vykonává právě HSE.

Relevantní právní předpisy týkajících se využívání jaderné energie

Bezpečnost jaderných elektráren, ochrana zaměstnanců a obyvatelstva před případným rizikem je upravena zejména v zákoně o jaderných elektrárnách z roku 1965. V roce 2003 bylo zveřejněno nové nařízení pro bezpečnost v jaderném průmyslu, jehož účelem je sjednotit a zlepšit bezpečnost jaderných zařízení, převozu materiálu i citlivých informací. Tematická právní úprava je obsažena také v dalších zákonech týkajících se ionizujícího záření, radioaktivních látek, činnosti Health and Safety Executive a dalších.

Zákon o jaderných zařízeních upravuje tyto tři oblasti:

- povolení pro jaderná zařízení,
- kontrola při obohacování uranu,
- objektivní odpovědnost provozovatele vůči třetí osobám,

Pouze první oblast úpravy se vztahuje k Health and Safety Executive, zbylé dvě provádí Ministerstvo obchodu a průmyslu.

Proces udělování a prodlužování povolení k provozu jaderných zařízení

K provozu jaderné elektrárny je zapotřebí příslušné stavební povolení, povolení k nakládání s radioaktivním materiálem od Agentury ochrany životního prostředí a povolení k jaderné stavbě od HSE.

Inspekce pro jaderné stavby (NII) neudělí licence pokud není doloženo, že budoucí provozovatel má předpoklady pro splnění přísných bezpečnostních požadavků od zajištění průběhu stavby až po likvidaci elektrárny. Hodnocení otázky bezpečnosti je mezi jinými závislé též na tom, jde-li o nový typ zařízení, nebo o typ již používaný. K přesvědčení NII o kontrole bezpečnosti po celý cyklus života elektrárny patří i souborná studie o každé elektrárně. Tato studie musí být pravidelně doplňována a aktualizována dle činnosti elektrárny, pro jakoukoliv změnu v činnosti, včetně ukončení musí být vypracována nová upravená studie.

Povolení pro jaderná zařízení je uděleno určité společnosti pro předem určené účely a na určité území, toto povolení je uděleno na dobu neurčitou a v zásadě postačí pro celý životní cyklus elektrárny od konstrukčních návrhů přes umístění, stavbu, činnost až po ukončení činnosti. Povolení je neprenositelné, ale může být převedeno na jinou společnost, pokud tato prokáže svoji způsobilost. Dalšími okolnostmi, které mohou vést ke změně licence, jsou změna zařízení elektrárny nebo změna činnosti určené v licenci. Žádá se nejen o změnu licence pro původní komponenty, ale i o novou licenci pro dodané zařízení. Při změně povolení je zapotřebí v zásadě stejných předpokladů jako při prvotním udělení se zvláštním ohledem na měněné oblasti. Každé povolení je jedinečné a HSE má povinnost vyjmout z povolení část zařízení, která již neslouží svému účelu. Zrušení povolení se ale nedotýká odpovědnosti, ta končí až potvrzením o neexistenci jakéhokoliv ohrožení ionizujícím zářením vydaným právě HSE.

Ospravedlnitelnost, která je jedním z principů jaderné bezpečnosti, musí být prokázána před udělením souhlasu se stavbou elektrárny. Požaduje se po vládě ujištění, že výhody provozu jaderného zařízení převáží možné poškození zdraví. Váže se ne ke konkrétnímu zařízení, ale k obecnému postupu, typu zařízení. Vláda má možnost svoje rozhodnutí změnit ve světle nových a důležitých důkazů. Tento princip je dále rozveden v nařízení o ospravedlnitelnosti jednání vyvolávajících ionizující záření. Každý žadatel musí prokázat, že jeho zařízení je mezi zde povolenými typy.

HSE má možnost stanovit v povolení jakékoliv vhodné nebo nezbytné podmínky v zájmu bezpečnosti, tyto podmínky může doplnit, změnit či zrušit i kdykoliv v průběhu platnosti povolení. Bylo vytvořeno 36 podmínek, které jsou uplatňovány na každou elektrárnu, např. určení maximálního výkonu, odborně způsobilý personál, zprávy o nehodách, bezpečnostní studie, požadavky údržby, plán ukončení činnosti, ad... Většinu těchto podmínek provádí provozovatel programy, které může přizpůsobit svému zařízení. V praxi jsou tyto podmínky měněny v průběhu životního cyklu elektrárny, nejdříve jsou určeny pro stavbu, posléze je-li stavba řádně postavena, upraví se tyto podmínky tak, aby mohl být zavezen jaderný materiál, spuštěn zkušební provoz, po úspěšných zkouškách jsou podmínky změněny tak, aby mohla být zahájena činnost v plném rozsahu.

HSE má oprávnění nařídit uveřejnění oznámení o žádosti o povolení místně příslušným veřejným institucím. Účelem tohoto oznámení je se ujistit, že veškeré příslušné veřejné instituce měly možnost vyjádřit se a navrhnout cokoliv, co by z pohledu jejich pravomoci mělo být stanoveno v podmínkách povolení. Tyto instituce zahrnují:

- místní úřady,
- záchranné služby,
- vodoprávní úřady,
- rybářské svazy,

- správy národních parků
- a jiné.

Při rozhodování, zda nařídít zveřejnění žádosti, je klíčová úvaha o rozsahu způsobených změn a bezpečnostních důsledcích, vlivu na povinnosti veřejných institucí, činnosti spojené se stavbou a o předchozích obdobných rozhodnutích HSE. Pokud nařídí zveřejnění, HSE bude požadovat po žadateli i uveřejnění dalších detailů o plánovaném vývoji a umožní se vyjádřit v následujících 3 měsících. HSE také zváží jakékoliv námitky ostatních zainteresovaných subjektů.

Ve Velké Británii existují i jiná řízení související s využíváním jaderné energie, která zabezpečují dostatečnou účast veřejnosti. Jedním z nich je např. řízení v územním plánování, v němž je umožněna účast nejširší veřejnosti, a druhým je řízení o povolení k nakládání s jaderným materiálem, při němž je umožnění účasti veřejnosti nutné před vydáním povolení.

Použité prameny:

HSE

<http://www.hse.gov.uk/nuclear/consult.htm>

Nuclear Energy Agency

<http://www.iaea.org/programmes/a2/index.html>

Nuclear Energy Agency

<http://www.nea.fr/html/general/profiles/uk.html>

Ministerstvo obchod a průmyslu

http://www.dti.gov.uk/energy/leg_and_reg/index.shtml

zákon o jaderných elektrárnách

<http://www.nea.fr/html/law/nlb/NLB-01-SUP.pdf>